F 221/1934

1934
თებერვალი
№ 3-4

შ. რუსთაველის „ვეფხის-ტყაოსანი"-ს ახალი აკადემიური გამოცემის (გამომც. „ფედერაცია") ერთ-ერთი ილუსტრაცია.
ნახატი მხატ. ლადო გუდიაშვილი.

ორკვირეული მხატვრული სამხა-ტვრო პოლიტიკური ჟურნალი

დროშა

რედაქტორის ნახვა შეიძლება ყოველ დღე 12-2 საათამდე. მისამართი: წულუკიძის ქ. 8.

№ 3-4 ტფილისი, თებერვალი. გაზ. „კომუნისტი"-ს გამ-ბა 1934.

მეორე სტრატოსტატის „თავდაცვაავიოქიმი 1" გაფრენა

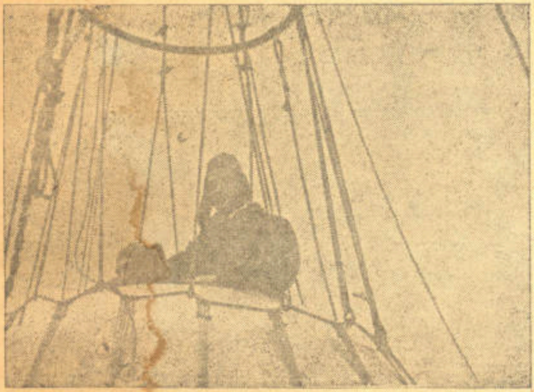

30 იანვარს 9 საათზე სტრატოსტატი „სსრკ. თავდაცვაავიოქიმ"-მა [illegible] მსოფლიოში პირველი საზამთრო გაფრენა სტრატოსფეროში და მიაღწია 20,600 მეტრს სიმაღლეს. სტრატოსტატი „ოსო-ავიოქიმი 1", აშენებულია თავდაცვაავიოქიმის საზოგადოებრიობის თანხებით, საბჭოთა სპეციალისტების მიერ, საბჭოთა მასალებით. გაფრენის მიზანია — შესწავლა სიმაღლეების სივრცისა, [illegible] სამეცნიერო ჩანაწერებლად.

სურათზე: ამხ. [illegible] გონდოლაში.

ფოტო: სოიუზფოტო

ფართოვდება კალიაევის აღმართი

კალიაევის აღმართის გაფართოების სამუშაოები ჩქარი ტემპებით მიმდინარეობს. საერთო კედელი დაპროექტებულია 80 [illegible] სიგრძით. [illegible] კლდის [illegible], რომელშიაც უნდა გაკეთდეს მთავარი საყრდენი კედლის გაგრძელება. კლდის [illegible] [illegible] [illegible] და [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] საყრდენი კედლის საძირკველის [illegible] და ქვის კედლის [illegible] [illegible] ხიდის მხრით.

სურათზე: კლდის [illegible].

ფოტო: სტოლიაროვის

[illegible] ტფილისში ამუშავდა ნავთის მაგისტრალის მოწყობილობათა ქარხანა

„ [illegible] [illegible] ქარხანა [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] მოწყობა [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]-მოებას".

(საქ. უ. პ. ( ) მე-9 ყრილობაზე ამ. ლ. ბერიას მიერ წარმოთქმულ სიტყვიდან).

სურათზე: სამქედლო ცეხის საერთო ხედი.

ფოტო: სტოლიაროვის

საქ. კ. პ. (ბ) მე-17 პარტყრილობა ამხ. ი. სტალინი ტრიბუნაზე.

კოლექტივი ალაზნის ველზე

ლევან ასათიანის ნარკვევი

1.

„მესამედი ებრაელებისა მოინათლება, მესამედი—გადიხვეწება, მესამედი—გაწყდება"—ასე განსაზღვრა მეფის მთავრობის პოლიტიკა ებრაელთა საკითხზე რუსეთის შინაგან საქმეთა მინისტრმა.

ეს ამბავი ეკუთვნის გასულ საუკუნის ოთხმოციან წლებს, იმ დროს, როდესაც რუსეთის ებრაელთა დაბებზე რისხვით გადაირა პოგრომების საზარელმა გრიგალმა.

არსად, არც ერთ ქვეყანაში, ებრაელთა მშრომელი მოსახლეობა არ ყოფილა ისე დაბეჩავებული, ისე უუფლებო, როგორც „ხალხთა საპყრობილეში"—მეფის რუსეთში.

არსად იმდენი შხამი არ დაუნთხევია დიდმპყრობელურ ერის გაბატონებულ კლასებს იმ დევნილი ხალხის მიმართ, როგორც ორთავიან არწივის იმპერიაში.

ბურჟუაზიული და პომეშჩიკური ინტელიგენციის რეაქციონური წარმომადგენლები გულმოდგინედ ალაგებდნენ ეროვნული ანტაგონიზმის კოცონს, მათი „მოაზროვნენი" სთხზავდნენ რასიული სხვაობის თეორიებს, მათი „შთაგონებული" კალმოსნები ზიზღით და სიძულვილით სწერდნენ სამარცხვინო პამფლეტებს იმ ხალხის მიმართ, რომელმაც დაბეჩავების, დევნისა და შევიწროების პირობებში კაცობრიობას მისცა აზროვნების ტიტანები, მხატვრული შემოქმედების და პრაქტიკული მოღვაწეობის.

ეს გრძელდებოდა დიდხანს, სულ უკანასკნელ ხანებამდე.

შემთხვევით არ იყო, რომ ცნობილი ვასილი როზანოვი, ეს გახელებული ანტისემიტი, მამალი შავრაზმელი და პოლიციის ოფიციოზის,—„ნოვოე ვრემიას" ღირსეული მოაზროვნე, ასე გაცოფებით უტევდა ებრაელებს და ებრაელებთან ერთად რასაკვირველია სოციალიზმსაც ზედ იმპერიალისტური ომის წინა დღეებში.

გადაშალეთ მისი ცინიზმით აღსავსე „დაცვენილი კალთები" ეს უკანასკნელი სახარება ბურჟუაზიული რუსეთის ლიტერატურული ინტელიგენციისა, დღეს უკვე ბიბლიოგრაფიულ იშვიათობად ქცეული.

ის,—ფილოსოფოს და უებრო მოციქული ვიტტესა და სტოლიპინის შავი რეაქციისა, 1913 წელს გამოაქვეყნებდა ასეთ „ღრმა და გენიოსის შესაფერ პროგნოზებს".

„სოციალიზმი გაივლის, როგორც დისჰარმონია... ყოველგვარი დისჰარმონია გაივლის. სოციალიზმი კი არის ავდარი, წვიმა, ქარიშხალი"...

ფერადოვანი ენით ჩხაოდა შავი ყორანი.

მაგრამ ისტორიის ჩარხი მაინც წალმა ტრიალებდა.

სულ რაღაც ოთხიოდე წლის შემდეგ როზანოვებისთვის სრულიად მოულოდნელად მოიჭრა რევოლუციის „ავდარი, წვიმა, ქარიშხალი"...

როგორც ფერფლი და კორიანტელი ისე გაჰფანტა ოქტომბრის მძვინვარე გრიგალმა ბნელ საუკუნეთა ტრადიციით განმტკიცებული, კლასობრივი ჩაგვრა, ეროვნული დაბეჩავება, უდიდესი სოციალური უსამართლობა, გამეფებული დედამიწის ერთ მეექვსედზე.

და მართლაც წარმავალი ყოფილა ყოველგვარი დისჰარმონია.

ეს დისჰარმონია უკვე განვლო ჩვენმა ქვეყანამ და ეხლა იგი განაგრძობს შეუჩერებელსა და ძლევამოსილ სვლას უკლასო სოციალისტური საზოგადოების ჰარმონიისაკენ.

ალაზნის გაღმა, მზეგარდნილ ველაში, იქ სადაც მღვრიე სვიდება გამოტეული მიარწევს პატარა ტალღებს,—თამბაქოსა და მზესუმზირას ყანების გულში ჩაბუდრებულა პატარა სოფელი.

ეს არის ებრაელთა ახალშენი. მათ,—კახურ დაბების პატარა ალასფერებს, უკუუგდიათ საუკუნეთა სამარცხვინო მემკვიდრეობა—მეწვრილმანის ღარიბი ბოლჩა, და შესდგომიან „გლეხობას": შეუდგენიათ სასოფლო სამეურნეო არტელი, უჩვევი ხელით ჩასჭიდებიან გუთანს და გადაულალორავთ ათასწლოვან[illegible]

ხაზინის ბიბლიოთეკა

მათ დაუწყიათ ცხოვრება ახალ ადამიანებისა, რომლებმაც აღარ იციან რა არის ჩაგვრა, დამცირება, უსამართლობა,

ესენი ახალი ებრაელება არიან.

მათ უკვე უგემნიათ თავისუფალი, გარჯილი შრომა და გაუგიათ რას ნიშნავს ბრძოლა ხვალისათვის.

და ისინიც იბრძვიან ამ ხვალისათვის: მათ იციან, რომ ეს იქნება ჯერ არ ნახული, დიადი სოციალისტური ჰარმონია.

2.

წნორიდან ლაგოდეხისაკენ მიმავალი შოსე ალაზნის ველს ხიდამდე გასროლილი ტყვიის სისწორით სჭრის.

გზა ჯერ მწირ და უდაბურ მინდვრებზე მიდის.

ეს თვალუწვდენი შორაჰანი, ჭაობიანი და უნაყოფო ტრამალი, ზაფხულსა და შემოდგომაზე მოფენილია ვარდისფერი ეკლის ბუძგებით.

აქ სხვა მცენარე არ ხარობს, პური და სიმინდი არ მოდის არც ფრინველი ეტანება ამ არე-მარეს.

იშვიათად, ბუღიან ცის სივრცეში, ველის არწივი ან მშიერი ძერა თუ გადაივლის ნელი სრიალით.

დროგამოშვებით გზის ნაპირებს ავი ყრანტალით და ფრთების ფართქალით მოაწყდება ყვავების გუნდი, რომ იქ მოსძებნოს პრობლემატიური საკვები.

ზაფხულში გზა სავსეა მტვერით. საბარგო ავტომობილებს, ურმებს და თურქონებს გრძლად გაწოლილ სპირალებად მიჰყვება სქელი, ყვითელი კორიანტელი.

თაკარა სიცხეში, როდესაც ნიავი არირხევა, მტვერი გამჭირვალე ფარავანდივით ადგას უდაბურ გზატკეცილს.

ეს გზა ალაზნამდე თორმეტიოდე კილომეტრზე იქნება გაწოლილი.

ალაზნის ხიდთან, გზის ნაპირად, იქ სადაც ხის მაღალ სვეტებზე კოლოებისაგან თავდასაცავი კოშკია აღმართული, ტრადიციული „თეთრი დუქანი" ჩასაფრებულა.

ზაფხულობით ამ დუქანში სიგრილეა, აგურით დათიხნილი იატაკი მორწყულია და სუფთად გახვეტილია.

თაროზიანი წნორული დახლიდარი გომასპინძლდებათ მწვანილით, ცოცხალით, შემწვარი ვარიით, გრილი ქართანახულით.

ლაგოდეხელი კოლმეურნეები, კობახჩოელი ლეკები, გალმა მხრის იმერლები და ბაშკინტილი კაზაკები წვეულებრივ ამ დუქანთან ისვენებენ, ცხენებს წყალს ასმევენ, ურმის ღერძს საპნავენ, თითონაც იგრილებენ გულს ცივი კახურით.

აქედან ცხადად მოსჩანან დაღესტნის ლურჯი ბუმბერაზები.

ზაფხულში, როდესაც ალაზნის ველი სიცხისაგან არის გათანგული, ეს მთები თითქოს ჟუჟუნებს იდუმალი სინათლით.

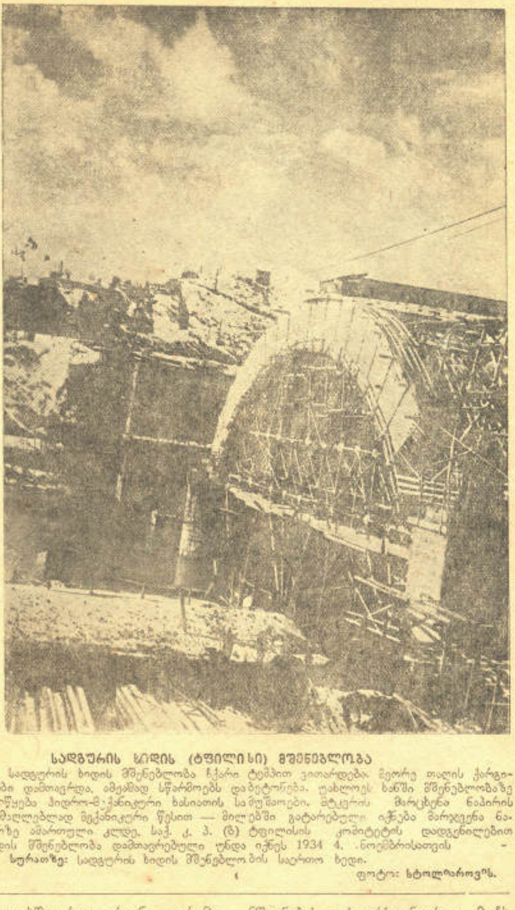

სადგურის ხიდის (ტფილისი) მშენებლობა

სადგურის ხიდის მშენებლობა ჩქარი ტემპით ვითარდება. მეორე თაღის ქარგილები დამთავრდა, ამჟამად სწარმოებს დაბეტონება. უახლოეს ხანში მშენებლობაზე დაიწყება ჰიდრო-მექანიკური ხასიათის სამუშაოები. მტკვრის მარცხენა ნაპირის ასამაღლებლად მექანიკური წესით — მილებში გატარებული იქნება მარჯვენა ნაპირზე ამართული კლდე. საქ. კ. პ. (ბ) ტფილისის კომიტეტის დადგენილებით ხიდის მშენებლობა დამთავრებული უნდა იქნეს 1934 წ. ნოემბრისათვის.

სურათზე: სადგურის ხიდის მშენებლობის საერთო ხედი.

ფოტო: **სტოლიაროვის.**

სქელი ოხშივარით არიან გარემოცულნი.

თეთრი ნისლები შეთქმულებივით დაცოცავენ ზვიადი მთების ტყიან კალთებსა, ჩამოჭრილი ნაოჭებსა და დაქანებულ ფერდობებზე.

თვალი გატყუებს, ამ დროს ეს მთები გეჩვენებიან მართლაც „ცისა და ქვეყნის შუა დაკიდულნი".

ალაზანი ამ ადგილას დინჯია და მორჩილი. ის მდორედ და უხმოდ მიატარებს ლაფიან სითხეს თავის ფართო, რბილ კალაპოტში.

ნუ თუ ეს ალაზანია?

თქვენ ვერარ იცნობთ კახეთის მშვენებას, ცისფერს, ანკარად მოჩხრიალე მდინარეს, როგორიც არის, თუ გინახავთ ის, თელავის ზემოდ, თუნდაც ალავერდის მახლობლად.

გაყუჩებული მიიზლაზნება ამ არემარეში ალაზანი.

სეველიანი ბუტბუტით ჩადის განთქმული ჭიაურის ბებერ მუხებსა და ბოყვებს.

ოდესღაც გაუვალი და ულრანი ტევრი, ჭიაურის ტყე სავსე ირმებით, გარეული ღორით და ფრინველით, გზატკეცილის მახლობელ მიდამოებში იხლა სრულიად გაკაფულია და გაჩანაგებული.

საქ. კ. პ. (ბ) მე-17 პარტყრილობა ამხ. ს. ორჯონიკიძე ტრიბუნაზე

გზის გაყოლებით აქა-იქ დარჩენილან ტოტებ-ძარღვიანი და ტანხორციანი ბებერი მუხები.

ხანდაზმულობისაგან ალაგალაგ შემხმარი მძლავრი შტოები გოლიათებს ზეცაში აუტყორცნიან, თითქოს უსაზღვრო სივრცეს იდუმალ საყვედურს შეღაღადებენო.

გასცდებით თუ არა ხიდს, ორიოდე კილომეტრის შემდეგ ლაგოდეხის გზატკეცილიდან მარჯვნივ ვიწრო, სასოფლო გზა გადიკლაკნება.

ეს გზა გაგატარებთ ივანოვკას, რუს კოლმეურნეთა სოფელს, რომელიც ახალშენს წარმოადგენს, ისე, როგორც მის შემდეგ მდებარე ბეშკენტი, ეხლა ახალ-ულიანოვკათ წოდებული და დასახლებული ჩრდილო კავკასიიდან გადმოსული კაზაკებით.

ესეც კოლმეურნეობაა. მგზავრის ყურადღებას ის იპყრობს შუა სოფელზე გაჭრილი ერთი ფართო ქუჩით, რომელსაც ორივე მხრივ წყებად მიჰყვებიან სუფთა, თითო კირით ნალესი რუსული ოდები, პატარა კოხტა ეზოებით, ბოსტნებით და ნამზრალით, ეზოებში მოსჩანს ჭები და თიხით ნაშენი პატარა ფურნეები.

ფანჯრებს თეთრად მოქათქათე თხელი ფარდები აქვთ ჩამოფარებული. ბევრგან ყვავილებიანი ქოთნებიც კი არის გამოდგმული, გრძნობთ, რომ შიგნით ოთახებში განსაკუთრებული გულმოდგინებით ცავენ სისუფთავეს.

კოლმეურნეობას მაძღარი, კმაყოფილი იერი ადევს.

ბეშკენტელები შეძლებულ კოლმეურნეობათ ითვლებიან ლაგოდეხის რაიონში.

ბეშკენტიდან გვარიან მანძილს გაივლით.

პატარა მდინარის, შვიდების ტოტზე, რომელიც ტბორიან ალაზნის მინიატურულ ვარიაციას წარმოადგენს, ბოგირად მთელი ხეებია არდაგარდმო გადებული.

ბოგირს გადახვალთ თუ არა, სოფლის ორღობეში აღმოჩნდებით.

ეს სოფელი ებრაელთა კოლექტივია.

3.

წითელგორას ამაოდ ნუ დაუწყებთ ძებნას ძველი საქართველოს გეოგრაფიულ რუქაზე.

ნუ მოხძებნით ვახუშტის ისტორიაში. ვერც მეფის არმიის შტაბის რუქა გაგიწევთ ამ მხრივ რაიმე სამსახურს.

წითელი გორა არსადაა აღნიშნული.

მას ისტორია არა აქვს.

პირველი ადამიანი, რომელიც ამ სოფელში დაიბადა, დღეს სულ ხუთიოდე წლის თუ იქნება; ის ჯერ კიდევ უნიფხოდ დატანტალებს; მას პირველი კბილები ჯერ არც კი მოუცვლია.

წითელგორას ისტორია არა აქვს, და ამავე დროს მას აქვს კიდეც ეს ისტორია.

ეს არის მომხიბლავი, საოცარი და დაუჯერებელი ისტორია, ადამიანის ფსიქიკის, ხასიათის ფიზიკური ტიპის გარდაქმნისა დროის მცირე მანძილზე.

წითელგორის ებრაელთა არტელის პატარა თავგადასავალში მოჩანს ოქტომბრის დიად ეპოქის სახე, ისევე ცხადათ და ხელსახებად, როგორც ბალახის ღეროზე ნამის ერთ მძივში გამოკრთის გარემოცვისა და მოვლენების მკაფიო და გარკვეული ანარეკლი.

ის, რაც ხდება გრანდიოზულად, მილიონიანი მასშტაბით დედამიწის ერთ მეექვსედზე,—ადამიანთა ცხოვრების და ფსიქიკის სოციალისტური გარდაქმნა,—თავისი მინიატიურული სახით, მაგრამ საოცარი თვალნათლივობით სწარმოებს აქაც, ამ მიყრუებულ სოფელში, რომელიც განაპირებულა ათასწლოვან ტყეებსა, ცბორიან მდინარეებსა და ყვითლად მოშრიალე შამბნარებს შორის.

ეს სოფელი მდებარეობს წნორის წყალიდან ორციოდე კილომეტრის მანძილზე, ზანტად მთვლემარე ალაზნის გაღმა, ჭიაურისა და ბეშკენტის აღმოსავლეთით.

ძველად აქ გაუვალი, უღრანი ტევრი იყო.

მაგრამ ხუთი წლის წინად აქ წაიქცა პირველი მუხა.

საკ. კ. პ. (ბ) XIII-ე ყრილობა. ამხ. მოლოტოვი ტრიბუნაზე.

ქოხიდან ამოვიდა პირველი ბოლი. დაიყეფა ძაღლმა.

ბედშიანებმა პირველად დაიწყეს ცხოვრება ამ უდაბურ არემარეში.

წითელგორის სასოფლო-სამეურნეო არტელი პატარა, წითელ წერტილად აღიბეჭდა საქართველოს ქორეოგრაფიულ რუქაზე.

ეს იყო ქართველ ებრაელთა პირველი კოლმეურნეობა.

4

წითელგორის კოლმეურნეობა დიდი არ არის. აქ სულ ოთხმოცდათორმეტი კომლი ითვლება. აქედან ექვსი კომლი საიდგანღაც მოსული რუსებია, დანარჩენი—ებრაელები.

კოლექტივში ორას ოცი სულია მუშა-ხელი ოთხმოცი კაცი.

წინად კი უფრო მეტი იყო.

მაგრამ ეს „მეტი", კოლმეურნეობამ, როცა დრო იყო ხელმიტ ხორცად მოიჩნია და მოიშორა თავის წრიდან.

ჩვეულებრივი, მეტად ნაცნობი ამბავი მოხდა.

კლასობრივმა ბრძოლამ წითელგორის კოლექტივშიაც იჩინა თავი.

მტერმა აქ კოლექტივს სრულიად მოულოდნელი მხრიდან შემოუტია.

ეინ იფიქრებდა, ან და როგორ წარმოიდგენდნენ წითელგორის კოლმეურნეები, რომ ამ სიხარულით და იმედებით აღსავსე დღეებში, დაუსვენარი შრომით გართულნი, ისინი თავის წრეშივე აღმოაჩნდენ ნიღაბ აფარებულ ჩქერს.

მაგრამ აღმოაჩინეს.

ვეროგი მტერი ქურდობის, სიმუხლეების, ხარშიცობის გზით ცდილობდა ახალი ცხოვრების ინტერესების მიერ დაწყებული საქმის ჩაშლას.

საუკეთესო მანძილზე დაგროვილმა ბოლმამ და სიმწარემ სასტიკ დაცდობილ შრისხანებად ამოხეთქა მაშინ.

და კოლექტივმაც არ დაინდო მოღალატეები.

მან გააძევა შავალითად თავისი წრიდან ახალგაზრდა მიხეილ მანაშეროვშვილი.

საქართველოს „მეშსმა" წითელგორელებს ძვირფასი საჩუქარი გამოუგზავნა. ეს იყო ტრაქტორი,—კოლმეურნეთა ნატვრისა და ოცნების საგანი წლების განმავლობაში.

გაიხარა კოლექტივმა.

წელში გასწორდენ. სიმხნევე მოემატათ:

ცინ დაივიწყებს იმ სამახსოვრო დღეს, როცა ტრაქტორი შემოვიდა პირველად კოლექტივში. მთელი სოფელი გაიკრიბა შარა-გზაზე მის შესახვედრად.

ზეიმით შემოუძღვნენ მანქანას. ბავშვებს ყიჟინით და კუნტრუშით მისდევდნენ. ახალგაზრდები, მოხუცებულები, ბავშვიანი ქალები გარს ეხვეოდნენ მანქანას, ხელით სინჯავდნენ, ალერსობდნენ.

ხუთი წლის ეფრაიმი, რომელსაც ცელქობისათვის მეტსახელად „სალტა" ნაშის ეძახიან, ტრაქტორის ქვეშაც კი შეძვრა, ცალტა დააკლდა დაეჭყლიტა მანქანას წუთისოფელს, არ გამოსაქლმა მოუსწრებოდა.

მიღებული ტრაქტორი ახალგაზრდა მიხეილ მანაშეროვშვილს ჩააბარეს. სატრაქტორო კურსები მას ლაგოდეხში ქონდა დამთავრებული. ახალგაზრდას სული მასდიოდა, სანამ კოლექტივი მანქანას მიიღებდა მოუსვენრად დაამოტებდა, გული ეთანადღობოდა და აი ნატვრაც შეუსრულდა.

ახალგაზრდა მიხეილი დაჯდა ტრაქტორზე. ცუღლუტი იყო, მაგრამ სოფელის იფიქრა, უეჭველ ყმაწვილია, დადინჯდება, ჭკუით გაუძღვება თავის საქმეს.

პირველ ხანებში მიხეილი მართლაც მონდომებული იყო, გულმოდგინეთ უვლიდა მანქანას. ბეჯითად მუშაობდა, დღე და ღამე არ შორდებოდა მას.

მაგრამ გავიდა დრო.

მიხეილმა ტრაქტორზე გული აიცრუა.

მობეზრდა ახალგაზრდას თაკარა სიცხეში დილიდან საღამომდე მინდორში მუშაობა.

ადარც ტრაქტორს უვლიდა, შეშორახრახდებოდა თუ არა სოფელში, გადმოიჭყებოდა საჯდომიდან და ტრაქტორს ზედაც აღარ შეხედავდა, ისე გასწევდა შინისაკენ.

ხშირად მიუტოვებია მიხეილს ტრაქტორი ტალახში, წვიმაში,—ფეხებზედაც არ ეკიდა, რაც უნდა ის დამართოდა.

— ბიჭო, მიშა, ჭკუით მოეკიდე საქმეს,—არიგებდა მოხუცი დანიელი ცუღლუტ ტრაქტორისტს,—ისე იცოცხლე, მამაშვილურად გეუბნები, დამიჯერო! განა იმიტომ ჩაგაბარა ხალხმა ეს ტრაქტორი, რომ გააფუჭო და გაარხრო? ვაი შენ! ვაი შენ! ბრაზობდა მოხუცი, როდესაც თავხედი, პასუხის ნაცვლად, უხამს ლოთობას მოჰყვებოდა.

არც კოლმეურნეობის თავმჯდომარის მოადგილე ლოშე-ხაიმი იყო კმაყოფილი. მან, კოლმეურნეობის თავმჯდომარის დაუსვენარმა მოადგილემ,—კარგად იცოდა რაც ეკარგებოდა ხარმაცსა და თავაგდებულ ყმაწვილს. მაგრამ ითმენდა მან ბევრიჯერ დაიბარა კანტორაში და გააფრთხილა ტრაქტორისტი.

არ უნდოდა უკიდურესი ზომებისათვის მიემართა: ხენაც არ იყო დამთავრებული, არც სხვა ვინმე შესაფერისი ახალგაზრდა ეგულებოდა ხელდახელ.

გაბოროტებული იყო მაგრამ ხმას აღარ იღებდა.

ერთ საღამოს, როდესაც მოშე-ხაიმი ბრიგადირებთან თათბირობდა, კანტორის კიბეზე გულდასხეთქილი სატანა ამოვარდა.

ცხვირპირი, როგორც ჩვეულებრივ, გაზუზნული ქონდა, თმები გაჩეჩი-

ლი, ცალი ხელით ლოლმოწყვეტილი მოკლე შარვალი ეჭირა, რომ არ ჩავარდნოდა, მეორე ხელში მზისუმზირას ნახევრად ამოკვნეტილი თაველი.

— ძია მოშე, მოშე-ხაიმ!—შეჰყვირა ბავშვმა. მან თვალი შეავლო გაოცებულ თავმჯდომარის მოადგილეს და ბრიგადირებს. წუთი წუთით დაიყოვნა და შემდეგ ნელა, ოღნავ გასაგონი ხმით, თითქოს ეშინიანო, სხვამ არავინ გამიგონოსო წაიდუდუნა:

— მიშამ... ტრაქტორი დაამტვრია.

ბავშვები მყისვე მიბრუნდა. დაეშვა კიბეზე და ნიავივით გაიჭრა ეზოდან.

სახტად დარჩენილებს, უკვე შორიდან მოესმათ ბავშვის ყვირილი:

— ტრაქტორი გატყდა! ტრაქტორი გატყდა!...

იყო რაღაც შემაძრწუნებელი ბავშვის ამ გულუბრყვილო ძახილში მის წმინდა გულსა და გონებას იტაცებდა ეს მოულოდნელი ამბავი; რომლის მნიშვნელობა და შედეგი მისთვის გაუგებარი რჩებოდა; მიხვედრილი იყო მხოლოდ, რომ ეს შემთხვევა უდიდეს შთაბეჭდილებას მოახდენდა „ძიებზე"..

და მოახდინა კიდეც.

მოშე-ხაიმმა შრომა-დღეების ნუსხა საჩქაროდ უჯრაში შეაგდო და გარეთ გამოვარდა.

სოფლის ბოლოზე, ბოგირთან ხალხი შეგროვილიყო და ყაყანებდა.

მოშე და ბრიგადირები სირბილით გაეშურნენ. წამში შემთხვევის ადგილზე გაჩნდენ.

ხრამის პირას, მაღალ ანწლებში, გოლიათ ხოჭოსავით გარინდებულიყო ქანგშერეული და ახალი ტალახით დასვრილი ტრაქტორი, ანწლებში ჩამალულ ლოდებზე ცხვირ-მიხეთქილი. იდგა უძრავად და უსიცოცხლოდ. დაოსებულს თითქოს გული წასვლოდა და აღარ ესმოდა მოგროვილ ჯამათის არეული ყვირილი, ლანძღვა, წუწუნი.

— არ ვამბობდი, არ ვამბობდი, რომ ოხრიშვილი ხეირს არ დაგვაყრის მეთქი...—იძახდა გულმოსულობით ათრთოლებული მოხუცი დანიელი.

— მე რა ვქნა, რა—იმართლებდა თავს გაფითრებული ტრაქტორისტი. —საჭე შემიტრიალდა. რა ვიცოდი, თუ იქ ქვა დამხვდებოდა.

ბავშვები გოჭებივით დაძვრებოდნენ ბორდებში, „სატანამ" იმდენი მოახერხა, რომ ბოლოს მაინც ტრაქტორის საჯდომზე მოეცა და საჭეს დაუწყო წვალება.

აკოფა კრიხელმა ყურით ჩამოათრია ძირს ონავარი.

ვინ იცის, გაივლის წლები და აქნებ სატანას, უკვე მოღერებულ ვაჟკაცს, თითონ აკოფა კრიხელი შეუხვევოს პირველი: ტრაქტორზე დაბრძანდი და იმუშავეო.

ეხლა კი, ყურზე ცეცხლმოკიდებული სატანა გაბუტული აკვიოდა ლობეს და ცრემლებს ყლაპავდა.

კოლმეურნეობის საერთო კრებამ თითებზე ჩამოთვალა მიხეილ მანაშერაშვილის ყველა კაი კაცობა.

გაიხსენეს რაც იცოდნენ. იყაყანეს, იმსჯელეს, დღე დაალამეს, ბოლოს კომკავშირის უჯრედის სახელით მაშა იოსებაშვილმა წაიკითხა რეზოლუციის პროექტი.

მანაშერაშვილი გააძევეს კოლმეურნეობიდან, როგორც ზარმაცი, გაუსწორებელი ცუღლუტი და მავნებელი საერთო წმინდა საქმისა.

ადვილი არ იყო ამ დადგენილების გამოტანა კოლმეურნეობისათვის, მაგრამ სხვაგვარად მას არ შეეძლო მოქცეულიყო.

„ასევე სასტიკი და შეუბრალებელი აღმოჩნდა კოლექტივი სიმულიანტ კობა ივანიშვილისადმი.

არ დანდო ქურდები: სიმონ გრუზკოვი და გაბრიელ ბოროდაჩენკო.

თავიდან მოიცილა დათა მაძისთვალაშვილიც, რომელსაც არ მოსწონდა პატიოსანი შრომა და ძველი „ხელობა" დაიწყო. სპეკულიანტი გააძევეს კოლმეურნეობიდან.

საუცხოოდ მოსავალი მიიღო წელს კოლექტივმა.

შრომა არ დაუზოგიათ. დიდი და პატარა მინდორში იყო გასული. ტაროსმა; მიწამ და შრომის გონიერმა ორგანიზაციამ—სანარდო სისტემამ, უხვად დააჯილდოვა გამრჯე მუშაკები.

კოლექტივის სარგებლობაში გამოყოფილი ფართობის რაოდენობა. აქ შედის ტყიანი, ჭაობიანი და გამოსადეგი მიწები,—უდრის შვიდას ჰექტარს.

— ამ რაოდენობიდან, — ამბობს მოშიხაიმ პაპისიმედაშვილი, — და „ჩოთქი!" ორ პარალელურ მავთულზე თამბაქოსაგან გაყვითლებული თითებით აგდებს თხილის გულისოდენა მარცვლებს, — კულტურების დასათესად ვარგისი იყო მხოლოდ ორმოცდაექვსი ჰექტარი.

სასოფლო საბჭომ კოლექტივს ერთი წლით ათხოვა ბეშკენტის ნასვენი ფართობი ოცდაექვსი ჰექტარი.

ამ მიწებზე დაითესა პური, თამბაქო, მზესუმზირა და სიმინდი;

ასეთი მოსავალი ჯერ არ ახსოვს კოლექტივს.

მარტო თამბაქო ათას ფუთს უდრიდა. პური სამიათას ფუთზე მეტს, სექტემბერში უკვე განაწილებული ჰქონდათ მოსავალი შვიდი თუისა ავგუსტომდე.

შრომა დღეზე თვითეულ კოლმეურნეს სამი კილო პური შეხვდა. საშუალოდ თვითეულ კოლმეურნე კომლს ამ შვიდ თვეში 45 ფუთი პური ერგო. იყო ისეთი კომლიც, რომლის წილმა 80 ფუთამდე აალწია.

ეს კი ყოველგვარ მოლოდინს, აჭარბებდა.

არასოდეს არ ღირსებია კახელ ებრაელს თავის ბეღელში ამდენი პური. თუმცა მას არც ეს ბეღელი გააჩნდა როდესმე.

კოლმეურნეები აღტაცებული იყვნენ.

ისინი შეძლებულ ცხოვრების გზას დაადგნენ.

6.

მთავარი კულტურა წითელგორის კოლმეურნეობაში თამბაქოა.

ეს არის საერთოდ წამყვანი კულტურა მთელ ლაგოდეხის რაიონში.

წითელგორის ებრაელთა ყურადღებაც უმთავრესად ამ მცენარეზე იყო შეჩერებული.

თამბაქოს თესვის საკონტროლო ციფრად წელს მათ ოცი ჰექტარი ქონდათ მიცემული.

წითელგორელებმა გადასწყვიტეს ეს დავალება ბრწყინვალედ შეესრულებინათ და მაგალითი მიეცათ მთელი რაიონის კოლმეურნეობისათვის.

არ დაუზოგიათ თავი. თავის დროზე მოუარეს ნათესს დროულად გადარგეს თამბაქოს ნერგები, დროულად შეტეხეს.

რაღაც თავდავიწყებით, გაფთრებით და საოცარი ჟინით იბრძოდენ წითელგორელები.

მთელი მუშა-ხელი, 81 კაცი, ზაფხულის განმავლობაში წააგავდა ერთი აზრით გამსჭვალულ და ამხედრებულ მებრძოლ ბატალიონს, რომელიც გახელებით ებრძოდა მიწას.

მოხუცები, ქალები, ბავშვები, ყველანი, მონაწილეობდენ ამ არნახულ და უმაგალითო შეტევაში.

ბოლოს მიაღწია თამბაქოს კრეფის დამთავრების ვადამაც.

ახლოვდება 5 სექტემბერი.

მაგრამ ალაზნის ველის ჭაობებმა დასცადა ზემოკახეთის მკვიდრნი.

საშინელმა, უნახავმა მალარიამ ცელივით მოთიბა ხალხი. გახურებული მუშაობის დროს ციებ-ცხელებამ დარია ხელი ებრაელებს: სამი მეოთხედი მუშა-ხელისა ლოგინად ჩავარდა.

კოლექტივის გამგეობა არ დაიბნა აფრინეს კაცები მახლობელ სოფლებში, ბეშკენტში, ჭიაურში, იშოვეს მუშა-ხელი, გაიასკეცეს ენერგია და მოსავალი მაინც აიღეს.

სამახსოვრო იყო ეს დღეები.

გააცოცხლებდა კოლმეურნეს ყანაში, აკანკალებული, გაფითრებული წამოვიდოდა შინ, ჩაემხობოდა ლოგინში და სათბობით თრთოდა ობერით და ვაებით. შემდეგ გაცხელებული ოფლს მოიდენდა, დამშვიდდებოდა, ძალას მოიკრებდა და კვამოჰბოდა ისევ თამბაქოს საკრეფში.

მხოლოდ ამ უმაგალითო ენერგიის, ნებისყოფითა და ენთუზიაზმით აიხსნება, რომ წითელ გორის ებრაელებმა ვადაზე დაამთავრეს თამბაქოს კრეფა, მოსავალი მოზიდეს შინ და გაავსეს უზარმაზარი, თამბაქოს შესანახად და გასახმობად აგებული ფიცრული შენობა.

5 სექტემბერს, საღამოს, კოლმეურნეები გამარჯვებული ბრუნდებოდნენ თამბაქოს კრეფიდან.

წინ მიუძღოდათ ერთადერთი საკრავი კოლექტივში,—დოლი.

ზრავგა-ბრუგით, ხმაურით, ყიჟინით და სიმღერით, ხელიხელ გადახვეულნი, საკინძ მიხსნილი, თმებ აბურდულნი და ოფლიანები მიდიოდნენ ისინი, ასე ბრუნდებოდნენ გამარჯვებულნი ბრძოლის ველიდან.

ბავშვები მორბოდნენ წინ, პირში ქვახისა ფოთლის ღეროებიდან გამოჭრილი სალამურები ეჭირათ და გაბმული ზუილით აყრუებდნენ არემარეს.

წითელგორელებმა ბრწყინვალედ გაიმარჯვეს.

თამბაქოს მოსავლის დროზე აკრეფისათვის მათი კოლექტივი შეტანილი იქნა ლაგოდეხის რაიონის წითელ დაფაზე.

სამი დღის შემდეგ მოვიდა ფურგონი და ფოსტა მოიტანა.

ამ ფოსტაში ერია ერთი წერილიც. ეს იყო საოცარი წერილი. არა, ეს იყო პატარა პოემა, დაწერილი უბრალო, ჩვეულებრივი სიტყვებით, მაგრამ აღსავსე გასაოცარი სიყვარულით, რწმენით, ერთგულობით.

ეს იყო პოემა შრომის დიდ ეპოსზე.

ის ეკუთვნოდა პოლიტგანის უფროსს.

საღამოზე პიონერმა, ათი წლის რუბენა ქოჩობაშვილმა, მოიტანა, თავისი ნაღარა და კოოპერატივის ფაივნიდან დაუკრა.

კოლექტივის თავმჯდომარემ — მიხეილ ოისებაშვილმა, მოიწვია კოლმეურნეთა კრება.

ჭვარტლიანი ფარნის შუქზე მან ამოკრეფით, ნელა, გაბმულად წაიკითხა პოლიტგანის ბლოკნოტის ფურცლებზე ნაჩქარევად დაწერილი ბარათი.

„ძვირფასო ამხანაგებო — სწერდა კოლმეურნეებს ბოლშევიკური მინდვრების სარდალი, — დიდი სიამოვნებით და სიხარულით, გავიგე თქვენი გამარჯვება. თქვენმა კოლექტივმა თამბაქოს ტეხვის გეგმა შეასრულა 5 სექტემბერს, დღის 12 საათზე, მაშასადამე თქვენ თქვენი ვალი პარტიის და მთავრობის წინაშე შეასრულეთ და არ შეარცხვინეთ ჩვენი რაიონი ყველა 116 კოლექტივი. ეხლა თქვენი ვალია:

1. მიღებულ დიდ მდიდარ თამბაქოს მოსავალს კარგათ მოუაროთ, მისი სასტიკი ზომები თამბაქოს ფარდულის (სარაია) დაიცვათ ხანძრისაგან — ფარდულთან უნდა იდგეს კასრი (ბოჩკა) წყლით. უნდა იქნეს დაკიდებული რამოდენიმე ვედრო და ფარდულში სასტიკათ უნდა იქნას აკრძალული თამბაქოს მოწევა.

2) რომ არ განმეორდეს შარშანდელი ისტორია, ფარდული უნდა იქნას დაცული, შემოღობილი-შემოღობული, რომ ქარი შიგ არ სეირნობდეს — მე მოლოდება თქვენ იცით.-არც ისე ძნელი საქმეა, — გეგმრით, სიმინდის ან თამბაქოს კვლებით და სხვა—თორემ შეიძლება თამბაქო გაფუჭდეს დაობდეს.

ამხანაგებო! ჩვენ ღრმადა ვართ დარწმუნებული, რომ იმ დარაზმულობას, იმ შეგნებას, იმ სიყვარულს პარტიის და მთელ მშრომელთა ბელადის ამხ. სტალინის მიმართ—რომელიც გამოიჩინეთ თამბაქოს დაკრეფით აღების დროს.—თქვენ უფრო მეტად გამოიჩენთ საშემოდგომო ხვნა-თესვის დროს.

როგორ მიმდინარეობს თქვენთან თესლის გამოყოფა, გაწმენდა, მოწამვლა, სასოფლო-სამეურნეო იარაღების რემონტი, მსხვილ მუშა-საქონლის გამოყოფა და მისი გადაყვანა გაძლიერებულ კვებაზე,—დასვენება?

უნდა გაშალოთ ფართოთ შეჯიბრი ბრიგადების და რგოლების შორის, გამოიყენოთ ყველა ძალები—შეებრძოლეთ ზარმაც თაღლითობს (მათი შეკრება მოხდება 124 ამა თვეს).

ველით თქვენ დელეგატებს როგორც დამკვრელთა ბრიგადაზე (შესდგება 22 ამა თვეს) აგრეთვე ზარმაცთა კონფერენციაზე.

სიცრუეა, კულაკური ლაპარაკი ვითომც „ჩვენთან ზარმაცები არ არის", ზოგს არ უნდა შეებრძოლოთ ზარმაცს—ამ კულაკის ხაზის გამტარებელს—ასეთი ხალხი კოლექტივის მტერია—ისინი უნდა მოვაშოროთ კოლექტივს.

გისურვებთ დიდ მიღწევებს ამხ. სტალინის ისტორიული ლოზუნგის განხორციელების საქმეში: „გავხადოთ ყველა კოლმეურნე-შეძლებული!"

მხურვალე სალამი ყველა თქვენს დამკვრელ ამხანაგებს—ქალებს, ბავშვებს, მამაკაცებს.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ასე სწერდა პოლიტგანყოფილების უფროსი.

მდუმარეთ განაბული და ყურდაცქვეტილებული ისმენდნენ კოლმეურნეები თითოეულ სიტყვას.

აქ იყვნენ ყველანი, თავისი ცოლებით, ბავშვებით.

აქ იყო იაკობა დანიელაშვილი და მოჩულა დანიელ პაპისმედაშვილი, ეფრაიმ კრიხელი და აარონ იოსებაშვილი, ლენა მამისთვალაშვილი და პატარა აარონიკა ელიაშვილი. აქ იყვნენ სარა და ხაიმა, ხანა და აბრაშკა. აქ იყვნენ ყველანი.

თავმჯდომარემ გაათავა წერილის კითხვა. ფრთხილად დაკეცა და შეინახა უბეში.

კოლმეურნეები კარგა ხანს სდუმდნენ, რაღაც უთქმელი დიადი გრძნობა აქსებდა თანდათან მათ გულებს. ბნელში წასულნი. მოჯადოებულები ეძლეოდნენ უჩვეულო ოცნებას.

ლურჯი ალაზნის ღამე ეხურა ვრცელ არემარეს. ვარსკვლავებით მოჭედილი ცა დაციმციმებდა თავზე ქვეყანას.

და ამ მყუდრო ღამეში. მილიარდ ჭრიჭინებით ტკბილად მოღაღადე ღამეში, თითქოს იბადებოდეს რაღაც მანამდე უცნობი, უჩვეულო, დიადი განცდა ახალი ცხოვრებისა. საოცრად ხელსახები ჩაწვდომა სიცოცხლის აზრისა და ჭეშმარიტების სიღრმეში.

რატომღაც ისინი ფიქრობდნენ წარსულზე.

ეს ისიც, ბნელ, განუკითხავ საუკუნეთა სიღრმიდან. ასეულ მათ წინაპრებს რომლებიც ამგვარი საამო და ლაჟვარდოვანი ქამეები გაუთენებიათ კვნესით და ვარამით... მათ,—წარსულში დაკარგულ უსახელო და უთვალავ ათასებს, რომლებიც იყვნენ უბინადრონი, მიუსაფარნი, უილაჯონი, თვალცრემლიანნი...

ეხლა მათ გულებში ისადგურებდა იმედიანი გრძნობა ხვალინდელი დღისა. ღრმა დაჯერებული ოპტიმიზმი მომავლის.

ეს სიტყვები, რომლებიც მათ მოისმინეს, ეს მტკიცე ურყევი მხნეობული და სანდომო სიტყვები ეკუთვნოდა დიად პარტიას, რომელმაც მისცა მათ მიწა და ტრაქტორი. შინაურობამ შრომის უნარი და სულის ენერგია. რწმენა ბედნიერი, შეძლებული ცხოვრებისა, რომელიც დაიწყო დღეს, გაგრძელდება ხვალ და იქნება მარადის.

და ამ ნაზ სიჩუმეში, ამ ლურჯ და უდაბურ ღამეში, მათი გულები ივსებოდა მოულოდნელი, ჯერ არ განცდილი სიხარულით. მათი ფართოდ გახელილი თვალები კი ბედნიერების ცრემლებით.

(დასასრული შემდეგ ნომერში)

რიონი*)

ფრიდონ ნაროუშვილი

„რა მეძი იყო ჩვენი დიისი,
ჩვენ ერთხელ მშვიდად ვერ დავიძი-
ნეთ,—
ამბობდა ბრძენი სიდრბაისლით —
სიბერის ხანში შესული მძიმედ.

„ვარ წინაპართა ქვევრის რაინდი
და საუკუნე მე განწირული:
არავინ ზის აქ ჩემი ყაიდის, ,
არავის ესმის ჩემი ჩინური....

„ვსვამ, სადღეგრძელო დე, იყოს მისი,
ვინც აამწვანა ნაპირი ზღვისი,
ვინც გააჩინა მზე მარადისი
და მნათობები მოისხა ცისი,
თვალები მოგვცა ჩვენ სანატრისი—
ვიხილოთ ყოველ ღამით და დღისით
ყინულოვანი მწვერვალი მთისი
და სიდიადე მახლობელ ტყისი —

ვინც მიწას პირველ დაადგა ფეხი
და სილვდილამდი იმოგზაურა,
ვინც გაიგონა პირველად მეხი
უძირო ზღვები აახმაურა;

ვინც იმ თავითვე იყო წინათ
აშენა ყინულთოვლიან მთანი,
ვინც დაუშინა სეტყვა და წვიმა
და დაისველა პირველად ტანი...

ვინც ჯადო სიტყვა პირველად თქვა
და
აილო, მოძმეს ესროლა ქვა და
ვისაც პირველი ნასროლი მოხვდა
და უპატრონო პირველი მოკვდა;

ვინც ქვა გათალა უხსოვარ ხნისი
და მოიპარა იარაღი სხვისი,
ვინც ნახა პირველ ამოსვლა მზისი—
ვსვამ, სადღეგრძელო დე, იყოს მისი.

ვინც სიყვარული პირველ დალოცა,
პირველად ტრფობის მოედო ალი,
იყო დევნილი და საბრალოცა
დაეცა როგორც ღვინისგან მთვრა-
ლი.
დაეცა ყოვლად შესაბრალისი
ენთო, ეწამა მრავალი გზობა,
ბოლოს მოიგო გული ქალისი
სხეულისადმი სულის ნდობა.

ვინც დაიმონა უძირო ტრფობა
მკერდგანიერის და გიმერ თმისი,
ვინც ვაჟი ქვეყნად პირველად შობა
ვსვამ, სადღეგრძელო დე იყოს მისი.

ვინც თქვა პირველი იგავარაკი
და უბოლოო ზღაპარი ტკბილი,
ვინც მარხვის შემდეგ დაკლა ზვარაკი
და შემწვარს პირველ დაადგა კბილიი

ვინც ვაზი დარგო და მოსალხინო
შავთვალა მტევანს შეახო ხელი,
ვინც ქვევრები და საწნახელი
წყვდიად ღამისფერ ღვინით მქუხარე
ქონდა და ედგა მამაპაპური
მარანი ბნელი, თვით არ მწუხარე
იყო და პირველ გატეხა პური...

ვინც შუბლ გახსნილი იყო და
თურმე
სხეულს ეფარა ნაბადის თექა,
ვინც მოგყვებოდა შინისკენ ურმებს
და ვინც პირველი ურმული ჰქვა...
ვინც კიდევ ბევრი არ დაივიწყა
წინაპართა და ღვაწლი მამისი,
ვინც არ დაუთმო მეზობელს მიწა—
ვსვამ, სადღეგრძელო დე, იყოს მისი.

ვინც პირველ მიხვდა ცეცხლის გა-
ჩენას,—
აქცია ნაცრად ფიჩხნი ხისანი,
ვინც სასწაული მოძმეს აჩვენა,
და ვინც პირველად იყო მისანი...

როდესაც ხეებს მოედო ალი
ზეციდან შავი მჭვარტლი ცვიოდა,
იგი მირბოდა შიშით ფერმკრთალი—
ცეცხლით ტყეებიააწიოკა

ვინც სადმე რკინა პირველად ნახა,
ლითონი პირველ ვინც აადუღა,
და პირველ ჭედვა ვინც განიზრახა—
შეიქნა ქვეყნად მჭედელი ჯმუხა—
სად პირველ ნაჯახს ტყემ შემოსძახა

როცა წაიქცა პირველი მუხა,
ვინც გაოცებულ გაალო ხახა
როცა ხმამ ხევით ამოიქუხა — ,
როცა შეძლო პირველ წაქცევა ხისი,
ვსვამ, სადღეგრძელო დე იყოს მისი.

ვინც საწისქვილე გათხარა არხი,
სად პირველ, ქვების ტრიალი მოხდა,
ვინც პირველ ხურო იყო და სახლი
ააგო მუხის ხისაგან კოხტა....
ვინც გაარჩია, „ჩემი“ და “სხვისი“—
ვსვამ, სადღეგრძელო დე იყოს მისი.

ვინც პირველ იყო გულგანახარი,
შრომაში დაღლილი, და მოხდენილი,
ვინც პირველ უღელს შეაბა ხარი—
შეება მინდორს ალიონ დილით—
დაეცა პირველ სხივები მზისი—
ვსვამ, სადღეგრძელო დე იყოს მისი.

ვინც რიონს პირველ ესროლა ბადე,
პირველ ჩემებურ ხელობას მიყო,
ვინც გაჩენილა მართალი ცამდე —
პირველყოფილი მეთევზე იყო—
პირველ დაიწყო გათელვა გზისი —
ვსვამ, სადღეგრძელო დე იყოს მისი.

ვინც ატრიალა წისქვილი ქარით,
ქარისეული შეისხა ფრთები, —
რა ველურ ცხენზე ყოფილა მჯდარი
იგემა ხორცი მან ნადირისა—
ვსვამ, სადღეგრძელო დე იყოს მისი.

ვინც პირველ ქსოვა და პირველ კერა
ოჯახის ძურჯი შემოსა მუშა,
ვისაც რიონის პირ ქონდა კერა
დღემდი და მოდგმა არ ამოუშრა.

*) თავი პოემიდან.

მისალმება მეტეხისადმი

ვარლამ რუხაძე

მახსოვს, მეტეხო, შენს კედელთ შორის,
სად იდგა შორი, არსად ჩნდა ტევა,
ისმოდა წყევა, მუქარა შორით,—
კოჟებ და ჰკლავდა სულს გადარევა.
რომ გავქცეოდი ფიქრთა შავ მხედრებს,
ნესტიან კედლებს ვესროდი თვალებს,
ვიჭერდი რკალებს — ამ ცისის ქედებს—
დატანჯულ გულთა ზრახვათა ალებს:

„ადგა ბალღინჯო—ტილთა ლაშქარი,
ომი აშკარად გამოგვიცხადა,
არ დაგვიცადა, რომ ჩვენც ქაშქანი
ჩავვეცვა, მკლავი გამოგვეცადა,
მოულოდნელად დაგვეცა თავზე,
არ დაგვეყვა ზავზე და გვკრა ლახვარი,
სისხლი, ნაღვარი უმეტეს ზღვაზე,
სრქეფს და გვიკვდება გულში ზრახვანი,
სხვა პატივცემაც აქ არ გვაკლია:
განა ნაკლია ეგდო ნაგავში,
გშლოდეს განგაში და პურს ნაკლიანს
ღრღნიდე, მჯდომარე ვიწრო საკანში;
მარად დახშული გქონდეს კარები,
ცივი ქარები სარკმლით გივლიდეს,
ვილაც გივლიდეს ელალი თვალები,
მუდამ გცქეროდეს, მუდამ გიცქეროდეს,
გკბეროდეს მაგრად ფოლადის ხუნდი,
გტკიოდეს ქენთი, გტკიოდეს ძვალი,
ბოროტი ძალი — სიცოცხლის ქურდი —
საბრჩობელაზე გზავნიდეს ძალით!?!“
ვკითხულობდი და გულს ზიზღი ხვედა,
სავნებლად შენდა ფიქრებს ვარხევდი:
როგორც თავხედი ვეფხი მხეცრულს
ხევთან,
რომ შემძლებოდა, კბილით დავხევდი.
დღეს, კი, მეტეხო, რწმენით ხვალისა,
გიცქერ ხალისით და სიყვარულით:
ხარ სიხარულთ ახლა თვალისა,
ეით მზე ბნელეთში გადმოლეარული!

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ა. ვ. ლუნაჩარსკის ხსოვნას

ალ. სულავას წერილი

სოციალიზმის მშენებელ ქვეყანას გამოაკლდა კიდევ ერთი უბრწყინვალესი რევოლუციონერი [illegible] — ანატოლი ვასილის-ძე ლუნაჩარსკი.

მისი სახით კომუნისტურმა პარტიამ დაკარგა კიდევ ერთი დიდი მებრძოლი ადამიანი, კომუნიზმისათვის თავდადებული პიროვნება.

იგი იყო ჩვენი დროის დიდი ნიჭის და მრავალმხრივი ცოდნის, მახვილი ანალიტიკური გონება, პროფესიონალი რევოლუციონერი, თვით ინტელიგენტი — ბოლშევიკი, ბრწყინვალე აგიტატორი, ორატორი, დიპლომატი, თეორეტიკოსი, პუბლიცისტი, ლიტერატურ-კრიტიკოსი.

ამით აიხსნება ის დიდი პატივისცემა და სიყვარული, რომელსაც ყოველთვის იჩენდა ა. ლუნაჩარსკისადმი კომუნისტური პარტია, ახალგაზრდობა, ინტელიგენცია. მას [illegible] მსოფლიო სახელი, მას იცნობენ, როგორც დიდ ერუდიტს, დიდ ნათელ გონებას.

ის ეკუთვნოდა რუსული ინტელიგენციის იმ საპატიო ნაწილს, რომელიც ჯერ კიდევ 90 წლებიდან შეუერთდა მუშათა რევოლუციონურ მოძრაობას და თავისი ცხოვრებით და შემოქმედებით სამუდამოდ შეისისხლხორცა მუშათა რევოლუციონური მოძრაობის, — მარქსიზმ-ლენინიზმი. ამას ადასტურებს ა. ლუნაჩარსკის მრავალფეროვანი და მდიდარი ცხოვრების მთელი გზა.

იგი ჯერ კიდევ 15 წლის იყო, როდესაც მონაწილეობას იღებდა რევოლუციონურ მოძრაობაში, უკვე ამ წლებში ამჟღავნებს დიდი პროპაგანდისტის და აგიტატორის თვისებებს. გიმნაზიის დამთავრების შემდეგ მიემგზავრება საზღვარ-გარეთ ფილოსოფიისა და მეცნიერების შესასწავლად.

1899 წელს ა. ვ. ლუნაჩარსკი ბრუნდება რუსეთში. მონაწილეობას იღებს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის მოსკოვის კომიტეტის მუშაობაში. სწერს პროკლამაციებს, ხელმძღვანელობს გაფიცვებს. ამ წლებიდან

ა. ვ. ლუნაჩარსკის ნეშტის გადმოსვენება.

იწყება მისი დაპატიმრება და გადასახლება. გადასახლებული იყო კალუგაში, შემდეგ ვოლოგდაში, სადაც ბევრს მუშაობს და სწერს. ამ პერიოდში იყო, რომ გამოვიდა მისი წიგნი „კრიტიკული და პოლემიკური ეტიუდები", რამაც ავტორს ძალზე გაუთქვა სახელი რევოლუციონერ წრეებში.

გადასახლების ვადის დამთავრების შემდეგ — 1903 წელს, იგი ბრუნდება თავის საშობლო ქალაქ კიევში, სოციალ-დემოკრატიული პარტიის გათიშვის შემდეგ ის მთლიანად უერთდება ბოლშევიკებს. [illegible]ვიდან მას იწვევს საზღვარ-გარეთ, პარტიულ სამუშაოზე, ლენინი. აქ ლენინის დავალებით ის ცხოველ მუშაობას ეწევა, აკეთებს მოხსენებებს, იღებს მონაწილეობას ყრილობებზე, როგორც მომხსენებელი, მოკამათე და სხვ.

1933 წ. დეკემბრის 16, მენტონში გარდაიცვალა ა. ვ. ლუნაჩარსკი.
სურათზე: ამხ. ა. ვ. ლუნაჩარსკი რ.ს.ფ.ს. განათლების სახალხო კომისრად ყოფნის პერიოდში.

რეაქციის პერიოდში ა. ლუნაჩარსკი დასცილდა ლენინს და შემცდარი გზით წავიდა, მაგრამ ოქტომბრის რევოლუციის შემდეგ, ისევ მტკიცედ ჩადგა პარტიის რიგებში და ჩაება დიდ და მრავალმხრივ სახელმწიფოებრივ და კულტურულ მუშაობაში.

ა. ლუნაჩარსკის სიკვდილმა ღრმა და გულწრფელი მწუხარება გამოიწვია საბჭოთა კავშირის მშრომელებში, განსაკუთრებით დიდი მწუხარებით გამოიტირეს იგი ახალი, სოციალისტური კულტურის ფრონტზე მებრძოლმა ლენინურმა ახალგაზრდობამ და საბჭოთა ინტელიგენციამ.

კომკავშირის ცეკას სამგლოვიარო წერილში ხაზგასმით აღნიშნული იყო, თუ რა უდიდესი მეგობარი დაკარგა ახალგაზრდობამ ა. ლუნაჩარსკის სახით.

„ა. ვ. ლუნაჩარსკის სახით ლენინურ კომკავშირს მუდამ ჰყავდა მხურვალე და მგრძნობიარე ამხანაგი, რომელიც მთელი თავისი გამოცდილებით და უდიდესი ცოდნით დახმარებას უწევდა მუშათა და გლეხთა ახალგაზრდა თაობას გამხდარიყო ყველაზე უკულტურესი თაობა მთელ მსოფლიოში"

ა. ვ. ლუნაჩარსკი ახალგაზრდობის უდიდესი მეგობარი იყო. დიდი ყურადღებით ეკიდებოდა იგი ჩვენი ქვეყნის ახალგაზრდობის კულტურის განვითარებას, ყოფა-ცხოვრების ამაღლებას, ბოლშევიკურად აღზრდის საქმეს.

ვინ მოსთვლის, რამდენი საინტერესო ლექცია წაუკითხავს ა. ლუნაჩარსკის ახალგაზრდობისათვის ახალი ყოფა-ცხოვრების, კულტურული მემკვიდრეობის, კულტურული რევოლუციის საკითხებზე. ეს ლექციები დიდ შთაბეჭდილებას იწვევდა, რადგან უნივერსალურ ცოდნასთან ერთად ა. ლუნაჩარსკი დიდი მჭერმეტყველი ორატორ-

ა. ლუნაჩარსკი უყვარდა ინტელიგენციასაც. იგი პირველთაგანი იყო, რომელსაც ოქტომბრისა და სამოქალაქო ომების პერიოდში — ყურს უგდებდენ ინტელიგენციის ფენები. იგი საუთუთად ეპყრობოდა მათ. მკრებდა და არწმუნებდა მათ პროლეტარული რევოლუციის სიმართლეში.

დაწყებული მუშათა რევოლუციონური მოძრაობის გარიჟრაჟიდან, მისი მწვავე ბრძოლების დღეებიდან — უკანასკნელ წუთამდე — ა. ლუნაჩარსკი კომუნიზმისათვის მებრძოლთა შორის ერთი სახელოვან მებრძოლთაგანი იყო. ტყუილად არ ატარებდა ის ემიგრაციაში ყოფნის დროს ვოინოვის ფსევდონიმს, როცა გვერდში უდგა დიდ ლენინს და ბოლშევიკური პარტიის პოზიციიდან ებრძოდა მუშათა კლასის უამრავ მტრებს.

ა ლუნაჩარსკის ამ პერიოდის მოღვაწეობის შესახებ მრავალ საინტერესო ამბავს მოგვითხრობს ნ. კრუპსკაია თავის შესანიშნავ მოგონებებში ლენინზე.

„საქმე მიდიოდა იქამდი — სწერდა თავის მოგონებაში ძველი ვეტერანი ლეპეშინსკი — რომ მენშევიკები ერთდებოდენ მრავალრიცხოვან მოწმეების თვალწინ ბოლშევიკებთან შეხვედრისას, თუ კი იქ იმყოფებოდა ლუნაჩარსკი.

ეს დახასიათება მეტად საპატიო დახასიათებაა.

ა. ლუნაჩარსკიმ თავისი რევოლუციონური მოღვაწეობა დაიწყო აგიტატორისა და ტრიბუნის როლით და ასეთად დარჩა სიკვდილამდე.

ა. ლუნაჩარსკი ეკუთვნოდა პროფესიონალურ რევოლუციონერთა იმ თაობას, რომლის უდიდეს სკოლას წარმოადგენდა მუშათა კლასის რევოლუციონური მოძრაობა, ლენინის პარტია, ემიგრაცია, ციხეები და რევოლუციონური მარქსიზმის მტრებთან ბრძოლა.

ა. ლუნაჩარსკის პოლიტიკური ბიოგრაფია სავსეა ღირსშესანიშნავი რევოლუციონური ფურცლებით. რომელთა შორის აღსანიშნავია პარტიის მე-3 ყრილობა, სადაც ა. ლუნაჩარსკი იყო მომხსენებელი შეიარაღებული აჯანყების საკითხზე, აგრეთვე პარტიის სტოკჰოლმის ყრილობა, სადაც იგი გამოდიოდა როგორც ბოლშევიზმის ყოჩაღი ორატორი.

იგი იყო, როგორც სწერდა ნ. ბუხარინი, „ბრწყინვალე ტალანტი, ბრწყინვალე ვარსკვლავი", მაგრამ მას არ გააჩნდა ის რკინისებური ხასიათი, ნებისყოფის სიმტკიცე, გამძლეობა, რომელიც საჭიროა მილიონების ნამდვილი ბელადობისათვის". იგი იყო რბილი, არტისტული ბუნების ადამიანი, რომელიც ხშირად მერყეობაშიაცვარდებოდა. მერყეობის ასეთ ერთერთ შემთხვევას წარმოადგენდა მის ცხოვრებაში ე. წ. „ღვთის მაძიებლობის პერიოდი", ამ გადახრებს და შეცდომებს უკანასკნელ ხანებში ა. ლუნაჩარსკი თვითონაც იგონებდა და სასტიკად გმობდა მას.

ა. ლუნაჩარსკი სიკვდილამდი წარმოადგენდა პარტიისა და მხატვრული ინტელიგენციის დამაკავშირებელ რგოლს. მას უხსენლო ჩაება საბჭოთა სოციალისტური კულტურის შექმნაში მხატვრული ინტელიგენციის — მწერლების და ხელოვნების მოღვაწეთა საუკეთესო ნაწილი. იგი აბამდა ამ საქმეში საბჭოთა ქვეყნის დიდ მეგობრებს, დასავლეთის ინტელიგენციის რევოლუციონურ წარმომდგენელ მწერლებს, მეცნიერებს. რამდენი საუკეთესო წერილი დაუწერია მას ამ მიზნით რომენ როლანის, ბერნანდ შოუს, და სხვა მწერლების შესახებ.

მის კალამს ეკუთვნის შრომები ესტეტიკის, ლიტერატურის ისტორიის, კლასიკოსების, და ფილოსოფიის საკითხებზე. სწერდა აგრეთვე დრამებსაც, რომელთა შორის ბევრი იდგმებოდა სცენაზე.

ხელოვნების საქმეში რუს მარქსისტებს შორის ა. ლუნაჩარსკი თავიდანვე ითვლებოდა ავტორიტეტად, მის კალამს ეკუთვნის უამრავი ლიტერატურულ - კრიტიკული წერილი და წიგნი, რომელთა შორის აღსანიშნავია: „პოზიტიური ესთეტიკის საფუძვლები", „კრიტიკული ეტიუდები", „ლიტერატურული სილუეტები", „ეტიუდები", „ხელოვნება და ახალგაზრდობა", „იდეალიზმი და მატერიალიზმი", „ხელოვნება და რევოლუცია", „ტოლსტოი და მარქსი", „რევოლუციონური სილუეტები", „ხელოვნების სოციალური საფუძვლები", „თეატრი და რევოლუცია", „მნიშვნელოვანი მომენტები დასავლეთ ევროპის ლიტერატურის განვითარების ისტორიაში", „მეშჩანობა და ინდივიდუალიზმი" და სხვა მრავალი. ეს წიგნები უდიდესი ცოდნის საღაროა, რევოლუციონური აზროვნების განვითარების ბრწყინვალე გზაა.

პროლეტარიატის კულტურულ მემკვიდრეობაში ლენინური პარტიის სოციალიზმისათვის ბრძოლის დიად ისტორიაში ლუნაჩარსკი დარჩება, როგორც მგზნებარე რევოლუციონერი ნათელი გონების დიდი ინტელიგენტი, ტრიბუნი და ბრწყინვალე ლიტერატორ-პუბლიცისტი.

ამხ. ა. ლუნაჩარსკის ნეშტი კავშირების სახლის სვეტებიან დარბაზში.
სურათზე: ამხ. კრილენკო საპატიო ყარაულად დგას ურნასთან.

ა. ვ. ლუნაჩარსკის დაკრძალვა.

საქ. კ. პ. (ბ) მე-17 ყრილობა

სურათზე: პირველნი მარცხნიდან მარჯვნივ: შკირიატოვი, ვოროშილოვი, მოლო-ტოვი, კალინინი და კუიბიშევი.

ა მ უ რ ი

გ. მდივანის ნარკვევი

ორთქლმავალი კივილით უახლოვდებოდა ოკინის გზის ხიდს.

ამ კივილმა, თითქოს ჰორიზონტიდან მზე ამოსწია და ფანჯრებიდან შემოსული დილის მზის უფერული ყვითელი ლაქა უძილო კარეელის სახეზე აცოცდა, რომელმაც თაფლის სანთელივით გაიღიმა.

კარეელი ახალგაზრდა იყო და ყავისფერ ტუჩებში ჩამჯდარი თეთრი კბილები თვალის მომჭრელი სითეთრით იღიმებოდა. კარეელი მელაპარაკებოდა ამურის უზარმაზარ ხიდზე, რომელსაც ჩვენ ვუახლოვდებოდით.

მატარებელი გალიაში ჩამწყვდეული ნადირივით ბორგავდა ხიდზე. ოთხ ნახევარ წუთის განმავლობაში

ეროვნული ბიბლიოთეკა

გაურბოდენ მატარებლის ფანჯრებს რკინის გზის ხიდის უზარმაზარი რკინის ხლართები.

ამურის გაღმა გორაკებზე ქალაქი ხაბაროვსკი მოსჩანდა.

მოსახვევში უკან გავიხედე... აქ ამურის უზარმაზარი რკინის გზის ხიდი დარჩა. მისი სიგრძე თითქმის 3 კილომეტრია.

ამურის ხიდს სიდიდით მსოფლიოში მეორე ადგილი ეკუთვნის. უდიდესი ხიდი ამერიკაშია მდინარე მისისიპზე.

ხაბაროვსკის ნავთსადგურში გემს უცდიდით, რომელსაც მდინარის წინაამდეგ ბლაგოვეშჩენსკისაკენ უნდა წავეყვანეთ;

ნავთსადგური სავსე იყო მგზავრებითა და მუშებით.

რამდენი რასისა და ეროვნების წარმომადგენელს არ ნახავდით ამ პატარა ნავთსადგურში! რუსები; ჩინელები, კარეელები; მონგოლები, იაპონელები, გოლდები, ტუნგუსები, ებრაელები და სხვადასხვა მრავალი. ყველანი ერთი მეორეში ირეოდენ; და ყველას საქმიანი ალმფოთება ეტყობოდა.

ნავთსადგურის დერეფნის წინ გამოკიდებული იყო უზარმაზარი დაფა, რომელიც იყოფოდა ორ სიმეტრიულ წითელ და შავ ნაწილად. ეს იყო შავი და წითელი დაფა და, თეითეული გამვლელი შეშფოთებით და გაკვირვებით მისჩერებოდა მას.

წითელ დაფაზე დიდი ასოებით ეწერა:

„კოლხოზნიკი"
„ჩიჩერინი"
კამენევი"
შავ დაფაზე ასეთივე ასოებით:
„ვოროშილოვი"
„კალინინი"...

განცვიფრებული მისჩერებოდა ხალხი ამ ვეებერთელა წარწერებს და ფიქრობდა, რა დააშავეს პროლეტარიატის ბელადებმა ვოროშილოვმა და კალინინმა, რომ შავ დაფაზე გამოუქიმიათ ამ პატარა ნავთსადგურში საბჭოთა კავშირის შორეულ აღმოსავლეთის საზღვრებზე.

ჩინელ წითელარმიელს ვკითხე: მისი თვალები სიცილისაგან სახიდან წაიშალა და შემატყობინა, რომ ყველა დაფაზე ჩამოწერილი გვარები ამურის გემებს ჰქვიათო.

ჩვენ მივდიოდით გემით „კამენევი"-თ ამურის თავალმა. თვალუწვდენელი გაშლილი მდინარე ზღვასავით იდგა.

წარმოიდგინეთ ტაიგაში მძინარე ვეფხი, რომელიც გამძლარა და დაუძინია; მისი სიწყნარე და სისათუ-

ამხ. სტალინის სახ. თამბაქოს ფაბრიკა

ამხ. სტალინის სახ. სოხუმის თამბაქოს ფაბრიკის დაჯილდოებული საუკეთესო მუშა ქალი პონია ოღლა, ყოველდღიურად გადაჭარბებით თაროლებს მოცემულ ნორმას. ამხ. პონია აქტიური [illegible] ვაწე და სასამართლოს წევრია.

სურათზე: (მარჯვენით): ცეხის გამგე, ს. კ. პ. (ბ) წევრი ამხ. კაზაჩენკო ამოწმებს დაკეცრული პონიას მიერ გამოშვებულ პროდუქციის ხარისხს.

ფოტო: პარასკოპულოს.

თე ალბათ ბავშვივით სათნოა და ლმობიერი.

ისე ბუტბუტობდა მძინარე ამური, თითქოს ვეფხს ეძინა აღმოსავლეთის მკლავებზე.

გემი თავალმა მიდიოდა. მარჯვნივ ბიროზიჯანის გაშლილი ველები იშლებოდა.

მაღალლაქაშებში ჩაფლული მიწა.

მიწა მდინარესთან გასწორებული.

კილომეტრების სიგანით გაშლილი ამური ვეებერთელა რამ იყო. ისეთი წყნარი და ლმობიერი იყო, თითქოს, ეშინოდა, არ დაზნექილიყვნენ მაღალ ლაქაშების ნაზი შოლტები.

შორს გამოჩნდენ მებადურენი. კარეელია ნაკიკლი სიმღერა ამურის ზედაპირზე იწვა.

მარცხნივ მანჯურიის გადამწვარი გორაკები, ნაპრალები და გადარუჯული მინდვრები ჰკუწავდა პერსპექტივებს, ხუთიოდე მეტრის მანძილზე მოსჩანდა მანჯურიის მიწა.

ვნახე ჩინელები თავიანთ სამშობლოში. ვნახე ჩინური სოფლები — ღარიბული პატარპატარა ძელური, ბამბუკის შტოებიეთ გაძვალტყავებული ადამიანები. ამ ადამიანების ნახვამ „სანთლის ფიგურების" გამოფენა, მომაგონა, რომელიც ბავშობაში მინახავს და დაუღონებივარ.

ცხოველური, დაბეჩავებული, დაბნეული თვალებით მისჩერებოდენ ჩვენს გემს და გამოწვდილ ხელებით გაუგებარ ენაზე ჩიფჩიფებდენ სიტყვებს. თხოულობდენ პურსა და მოწყალებას.

მე არასოდეს არ მიგვრძნია ასეთი სევდა და შებრალება.

არასოდეს ასეთი შებოჭილი არ ვყოფილვარ.

ამ ადამიანების ზურგს უკან ვეებართელა დამშეულ ჩინეთს. ვხედავდი,

ას მილიონობით ცოცხალ გულს. ას მილიონობით დაბეჩავებულ ჭკუიან თვალებს.

მე არ მოვყვები ჩინეთის ისტორიას; არც არის თემა ჩემი საუბრის. მაგრამ ამურზე მოგზაურობის, დროში ხშირად მესმოდა იაპონელების ზარბაზნების ქუხილი ჩინეთის მხარეზე...

მესმოდა და გული მიტოკავდა. მიტაცებდა ბრძოლის სურვილი.

წარმოიდგინეთ ას-მილიონიანი დაბეჩავებული მშრომელის აღგომა, წარმოიდგინეთ, მათს ხელში იარაღი, რომელი ძალა გაბედავს წინ გადაუდგეს!

თითქოს ამურიც გაურბოდეს ჩინეთის ველების სილარებს... თითქოს ამისთვის ამოუფარებია ჩინეთს მაღალი კლდეები და გორაკიანი ნაპირები.

მუშა ფიზკულტურელები აქტიურად მონაწილეობენ საკოლმეურნეო მშენებლობაში — როსტმაშის მეთხილამურე მუშები მიდიან საგარეუბნო კოლმეურნეობაში საგაზაფხულო თესვაში მონაწილეობის მისაღებად.

გემი რამოდენიმე დღეს მისცურავდა თავალმა.

ვნახე მანჯურიის ქალაქი ლახასუსო. ეს ქალაქი გაშენებულია ამურისა და ჩინეთის უზარმაზარ მდინარე სუნგარის შესართავში.

1929 წელს ისტორიული კონფლიქტის დროს ამ ქალაქიდან შემოუტიეს საბჭოთა კავშირს.

მოსჩერებიან ამ ორ მდინარის ყურეში, ჩამჯდარ პატარა ქალაქს და ძალაუნებურად მეცინება და მაგონდება კრილოვის არაკი „ფისია და სპილოს".

სუნგარისა და ამურის შესართავში მდი...იეების ნაპირების აზლვრები წაშლილია.

აქ უკვე თვალი ველარ სწვდება ნაპირებს.

თითქოს ცა ორ დიდ ნაწილად გაღუნულიყო... თითქოს ღრუბლები ქვესკნელიდან ღუღრებოდენ. თითქოს ქვესკნელი ლაჟვარდია ცასავით წმინდა და თითქოს გემი ჰაერიდან ბორბლების მტვრევით მისდუდუნებდა ორი ცის შორის. რკინის ფრინველია.

გემი ორი მდინარის შენაერთას ვებერთელა მოხაზულობას გასცილდა.

ზევიდან კი ღრმა კალაპოტში ჩამოწოლილი მარტო ამური მოდუდუნებდა; ისე მოისწრაფოდა, თითქოს სურდა სატრფოს ჩახვეოდა, თითქოს სუნგარი ველზე მწოლარე საცოლე ყოფილიყო, თითქოს ცაალი ვეფხი ამური დარბაისლური თავმოწონებით ტკბილი ღუღუნით უახლოვდებოდეს მწოლარე ძუვეფხს... უახლოვდება, რომ ატმასნოს, ჩაეხვიოს და ველზე გაგორდეს.

მე კი ვუმზერ და მეშინია რომ, არ გაცოფდენ. მეშინია, რომ არ ბღელდენ, არ გადირიონ და არ წალეკონ ნაპირები, მინდვრები, სოფლები და ყანები.

აღარ მახსოვს რამდენი დრო გავიდა ამის შემდეგ და რა დღე იყო.

ჩვენ ამურის დენას მოვდევდით. ცა ღრუბლების მთებს ისე აგორებდა, თითქოს ცა ვეფხების ბრძოლის ედენილი კორიანტელი ყოფილიყოს.

ვნახე ამური გაგიჟებული. ღორბლებს ჰყრის, კბეჩს ნაპირებს... თითქოს ვეფხია ცოფიანი, ტყვიით დაჭრილი; თითქოს მოუკლეს სატრფო სუნგარი... თითქოს დაეძებს შურისძიების უსაშინელეს საშუალებას. თითქოს არ უნდა, რომ დატოვოს არავითარი სიცოცხლის ძარღვი ამ ვეებერთელა ნაპირებზე. გაშ-

ტფილისი. ვერის პარკის მშენებლობა.

ყოფილ ვერის სასაფლაოს მოედანზე მოეწყობა უდიდესი პარკი, ამჟამად დამთავრებულია ზედა პის გასწორება, სწარმოებს ბილიკების გაყვანა, აუზის მოწყობა და სხვ.

სურათზე: ბილიკების გაყვანა — მოკირწყვლა.

ფოტო: **ხუდეშკის.**

ლილ მინდვრებზე გადაწოლილი, კილომეტრებით ახრობდა მიწას, ტყეებს; ველებს, ყანებს და სოფლებს.

მოქონდა მთები. ველებიდან მოგლეჯილი მრგვალი სოპკები. წამოლეკილი სოფლები და ძელული ფანზები. ძელული ფანზები, მე რომ ვნახე ჩინეთის მიწაზე, იმ ადამიანების ბინებია, რომლებიც ჰგავდენ „სანთლის ფიგურების“ გამოფენას.

შეჯახებოდა ამური სუნგარს და შეენგრია მდინარის საზღვრები.

ამბობდენ, მანჯურიის ორი მესამედი იწვა წყლის ქვეშ იწვა და იხრჩობოდაო.

ამბობდენ, რომ სამოცი ათასი ადამიანი დაიღუპა ამ წყალდიდობის დროს.

სამოცი ათასი ჩინელი—ალბათ ღარიბი მოსახლეობა იყო. მისჩერებიხარ ამ უზარმაზარ სტიქიურ ძალას და ფიქრობ: რა დიდებული იქნებოდა ამ ვეებერთელა მდინარეზე რკინის ულლის დადგმა! რა დიდეული გიდროსადგური აშენდებოდა... რამდენიმე მილიონი კილოვატით...

ამ წყალს ალბათ ოდესმე ჩასვამენ მუხრუჭში. ალბათ უბრალოთ მოხეტიალეს ველურ სიგიჟესაც ამოსდებენ ლაგამს; მიჯაჭვავენ ალმოსავლეთზე.

გემი მიდიოდა ამურის დენით და ხის ნაფოტივით ქანაობდა.

მე ვნანობდი, რომ ღამდებოდა, რომ ჩამოწვა ნისლის ნაბადი.

უდიდებულესი სანახაობა მეკარგება.

სტრატოსფეროს გმირები

ლევან მარუაშვილის ნარკვევი

უკანასკნელ ხანებამდე აეროპლანებისა და აეროსტატების სიმაღლეზე ასვლის რეკორდი 12—13 კილომეტრს არ აღემატებოდა, რის მიზეზიც იყო არა მარტო საფრენოსნო კონსტრუქციების შეუფასებლობა მეტ სიმაღლეზე ასვლისათვის, არამედ ის მძიმე პირობებიც, რომლებსაც უქმნის ადამიანის ორგანიზმს სტრატოსფერო: გათხელებული ჰაერი, ყინვა და სხვ.

ცნობილია, რომ დიდ სიმაღლეზე, სადაც ჰაერს ბარომეტრული წნევის ნორმალური 760 მილიმეტრის მაგივრად მხოლოდ 300-400 მილიმეტრი წნევა აქვს, ადამიანის ფილტვებს ჰაერი ვერა ყოფნის. ეს ფაქტი პირველად ცნობილი გახდა ალპინიზმის (მთასვლელობის) განვითარების შემდეგ: მაღალ მწვერვალებზე ასვლების დროს ადამიანს ემართება ე. წ. მთის ავადმყოფობა, რომელიც სუნთქვისათვის აუცილებელი აირის —ჟანგბადის ნაკლებობითაა გამოწვეული.

შემდეგში, როცა აეროსტატებმა და აეროპლანებმა შესძლეს მაღლა ფრენა, ადამიანი ისევ ჟანგბადის ნაკლებობის ფაქტის წინაშე დადგა. ავიატორებს სუნთქვის გასაადვილებლად ამარაგებენ ბალონებში მოქცეული ჟანგბადით, რომლითაც ისინი სარგებლობენ მაღალი გაფრენების დროს. მიუხედავად ამისა, დიდი სიმაღლეების მიღწევა კვლავ გაძნელებული იყო იქ, გამეფებული მკაცრი კლიმატიური პირობების გამო.

ამავე დროს სტრატოსფერა, ე. ი. ჰაერეთის ის ზონა, რომელიც მოქცეულია 16 კილომეტრს ზევით უფრო მეტსა და მეტს ყურადღებას იპყრობს.

იქ, თხელ ჰაერში აეროპლანებს შეუძლიათ არაჩვეულებრივი სისწრაფით მოძრაობა, რაც წინააღმდეგობის ნაკლებობის შედეგია. თუ სტრატოსფერო შესწავლილი იქნება, მაშინ საავიაციო ტექნიკა შესძლებს საჰიროების და მიხედვით აერო-მიმოსვლა უფრო სწრაფი სტრატო-მიმოსვლით შეცვალოს. გარდა ამისა, სტრატოსფეროს თავისებური ფიზიკური პირობები, რომლებზედაც მეცნიერებას მხოლოდ თეორიული და ღარიბი ექსპერიმენტული მასალა მო-

გაფრენის მონაწილე ინჟ. ამხ. ვასენკო, რომელიც დაიღუპა „ოსოავიახიმ № 1“-ის მომხდარ ავარიის დროს 30 იანვარს.

ეპოება (კოსმიური სხივები და სხ.), გააშუქებენ მრავალ მოვლენას, დაეხმარებიან ბევრი სამეცნიერო და პრაქტიკული საკითხის გადაწყვეტას.

ამ აუცილებლობამ წამოაყენა სტრატოსფეროში აფრენების საკითხი. მეცნიერული კვლევის ყველაზე უფრო საიმედო და მტკიცე საყრდენს უშუალო დაკვირვებები იძლევა. ამიტომ საჰიროა, რომ ადამიანი თითონ აფრინდეს სტრატოსფეროში ზუსტი ხელსაწყოებით შეიარაღებული და აწარმოოს გაზომვები. ასეთი აფრენებისათვის შეიქმნა აეროსტატის გაუმჯობესებული სახე — სტრატოსტატი.

სტრატოსტატის დამახასიათებელ თვისებას წარმოადგენს ჰერმეტიულად დახშული გონდოლა, რომელშიაც მგზავრებისათვის ხელოვნურად შექმნილია სუნთქვის, სითბოსა და განათების ნორმალური პირობები. სტრატოსტატის ბურთი აფრენის დროს წყალბადით მხოლოდ მოცულობის ერთ მესამედით ივსება. მაღლისაკენ მსვლელობასთან ერთად გარეგანი წნევა კლებულობს, წყალბადი ფართოვდება, ბურთი იბერება და მას შეუძლია დიდ სიმაღლეს მიაღწიოს ისე, რომ არ გასკდეს.

1931 წელს პროფესორი **პიკარი**, ორ თანამგზავრთან ერთად სტრატოსტატით 16 კილომეტრის სიმაღლეზე ავიდა. ამით მან არსებულ სიმაღლის რეკორდებს 3—4 კილომეტრით გადააჭარბა. პიკარის სტრატოსტატი მშვიდობიანად დაეშვა ბავარიის ალპების ერთ-ერთ ყინვარზე.

1933 წლის შემოდგომაზე მთელი მსოფლიოს მოეფინა ცნობა იმის შესახებ, რომ სიმაღლის რეკორდი 19½ კილომეტრამდე აყვანილი იქნა. ახალი რეკორდი დაამყარა სტრატოსტატმა „სსრკ“, რომელიც ლენინგრადში იყო დამზადებული.

სტრატოსტატმა „სსრკ“ გაცილებით უკან მოიტოვა პიკარის აფრენის რეკორდი და მას ვერ დაეწია ამერიკაში დამზადებული სტრატოსტატი, რომელიც მხოლოდ 17 კილომეტრამდე აფრინდა.

საბჭოთა სტრატოსტატის აფრენამ კაპიტალისტურ სახელმწიფოებში უდიდესი შთაბეჭდილება მოახდინა, ვინაიდან სტრატოსფეროში ასვლის ახალი და ბრწყინვალე რეკორდი საბჭოთა ახალგაზრდა, მაგრამ მტკიცე მეცნიერების ზრდას ადასტურებდა.

სტრატოსფეროს გმირების დაკრძალვა

დაღუპულ ამხ; ამხ. ფედოსეენკოს, ვასენკოსა და უსისკინის ცხედრების გამოსვენება ვაგზლიდან — მოსკოვში 2 თებერვალს.

ფოტო: **გრინბერგის.**

სტრატოსტატის გმირულ მოგზაურობას გამოეხმაურენ არა მარტო საბჭოთა კავშირის უამრავი მეგობრები—მშრომელები, არამედ თვით ჩვენმა მტრებმაც კი უდავოდ სცნეს საბჭოთა მეცნიერება-ტექნიკის უჩვეულო წარმატება,—მით უმეტეს, რომ სტრატოსტატი „სსრკ" მთლიანად საბჭოთა მასალისაგან და საბჭოთა ახალგაზრდა ინჟენერების მიერ იყო აგებული.

მაგრამ ერთი აფრენა ვერ ამოსწურავდა სტრატოსფეროს შესწავლის დიად პრობლემას. დაკვირვება-გაზომვათა გასაგრძელებლად საჭიროა კიდევ მოხდეს სტრატოსტატით ჰაერეთის მაღალი ფენების მყუდროების დარღვევა. და აი მოსკოვში ავიაქიმის წევრთა ინიციატივით და მათ მიერვე შეგროვებული თანხებით მზადდება მეორე საბჭოთა სტრატოსტატი „ავიაქიმი—I".

—:—

პ. ფ. ფედოსეენკო, ა. ბ. ვასენკო, და ი. დ. უსისკინი ენერგიითა და ენტუზიაზმით ალსავსე, ნამდვილი საბჭოთა მეცნიერები და მკვლევარები იყვენ.

ფედოსეენკოს თამამად დაჰყავდა საბჭოთა აეროსტატები ჰაერეთის უსაზღვრო სივრცეში. იგი იყო მუშა-მოდელისტი, რომელმაც სამოქალაქო ომის ქარცეცხლში რკინის სიმტკიცე მოიხვეჭა და წითელი დროშის ორდენი დაიმსახურა. იგი ურყევად ემსახურებოდა თავისი კლასის ინტერესებს და როგორც ენტუზიასტმა, გმირულად გაბედა სტრატოსფეროში გაფრენა.

ვასენკო მშრომელი ინტელიგენციის მოწინავე რიგებს ეკუთვნოდა. მან ააგო სტრატოსტატი „ავიაქიმი—I". როგორც ინჟენერმა და მეცნიერმა გადასწყვიტა მისი გონდოლით სტრატოსფერაში ასვლა მეცნიერული დაკვირვებების მოსახდენად.

კომკავშირელ **უსისკინი, 24** წლის ახალგაზრდა, აგრეთვე მეცნიერთა რიგებს ეკუთვნოდა. სტრატოსფეროში გაფრენით მას უნდოდა თავისი მათემატიკური გამოანგარიშების შემოწმება.

სამივე შეაერთა საერთო ამოცანამ. სამივენი აღფრთოვანებით მიენდენ სტრატოსტატის გონდოლას და ჰაერეთის სივრცეს, სადაც,—მათ ეს იცოდენ—ხიფათი და გაჭირვება ელოდათ. მაგრამ რას ნიშნავდა ხიფათი უანგარო საბჭოთა მკვლევარებისათვის! მათ ესმოდათ, რომ „ავიაქიმი—I"-ს გაფრენას ყურადღებით თვალს ადევნებენ: საბჭოთა კავშირის პროლეტარიატი და მთელი ქვეყნიერების მშრომელები.

იანვრის სუსხიან დილას, ჯერ კიდევ გარიჟრაჟზე, როდესაც ბუმბერაზ მოსკოვს ეძინა, ქალაქის განაპირას გადაიჭრა თოკები, რომლებიც სტრატოსტატს მიწაზედ ამაგრებდენ. რამდენიმე წამიც და... განთავისუფლებული სტრატოსტატი ადგილს მოსწყდა. აცურდა განთიადის მტრედისფერ ბურუსში და გაქრა....

ჰერმეტიულ გონდოლაში იმყოფებოდენ ფედოსეენკო, ვასენკო და უსისკინი. მოკლე ტალღიანი რადიო-აპარატი მათ საშუალებას აძლევდა მიწასთან კავშირი დაემყარებიათ. სტრატოსტატის გონდოლა აღჭურვილი იყო ზუსტი სამეცნიერო ხელსაწყოებით, რომელთა შემწეობითაც სტრატოსტატის მგზავრები დაკვირვებებს ახდენდენ ჰაერის მაღალ ფენებზედ.

ძირს, დედამიწაზე, მრავალი ათეული რადიო-დადგმულობა ლითონის მახვილი ყურებით ისმენდა ჰაერიდან მოსულ რადიოგრამებს.

სტრატოსტატი „ავიაქიმი—I" მედგრად მიიწევდა მაღლა.

ამ დროს მოსკოვის კრემლში მიმდინარეობდა კომუნისტური პარტიის სრულიად საკავშირო XVII ყრილობა.

...30 იანვარს... ამხ. პოსტიშევმა წაუკითხა ყრილობას **სტრატოსტატიდან მიღებული უკანასკნელი რადიოგრამა.**

ეს იყო პატაკი, გამოგზავნილი „ავიაქიმი—I"-ს მამაცი ეკიპაჟის მიერ 20.600 მეტრის სიმაღლიდან. სტრატოსტატის მგზავრები აუწყებდენ ყრილობას საბჭოთა ჰაერ-ნაოსნობის ბრწყინვალე მიღწევას, რომელმაც შორს მოიტოვა არა მარტო პიკარისა და მაიორ ფორდნის რეკორდები, არამედ თვით „სსრკ"-ს დაუვიწყარი აფრენა 19 კილომეტრის სიმაღლეზე. უსისკინი, ფედოსენკო და ვასენკო, ესალმებოდენ რა პარტიის მეჩვიდმეტე ყრილობას, აცნობებდენ მას: „ჩვენ აქ ვაწარმოებთ დაკვირვებებს სტრატოსფეროს შესასწავლად". ეს იყო საუკეთესო საჩუქარი, საბჭოთა ჰაერ-ნაოსნობის მიერ პარტიის ყრილობისადმი მიძღვნილი.

ეს იყო უკანასკნელი რადიოგრამა, გამოგზავნილი სტრატოსტატ „ავიაქიმი—I"-დან. (30 იანვარი, 11 ს. და 42 წ.).

იმავე დღეს, ნაშუადღევის 4½ საათზე, სადგურ რუზაევკიდან 40 კილომეტრის მანძილზე, სოფელ პოტიჟ-ოსტროვთან, ადგილობრივმა მცხოვრებლებმა იპოვეს სტრატოსტატის დამსხვრეული გონდოლა.

„ავიაქიმი—I"-ს სამივე მგზავრი მკვდრები აღმოჩნდენ, ხელსაწყოთა უმრავლესობა დამსხვრეული და საბოლოოდ გაფუჭებული. როგორც ჩანს, საშინელი სისწრაფით დაშვებული გონდოლა მიწაზე დავარდნისას წყალბადიან ბურთს მოსწყდა. ბურთი ისევ მაღლა ავიდა, გონდოლა კი მიწაზე დარჩა.

ფედოსეენკო, ვასენკო და უსისკინი დაიღუპენ საბჭოთა მკვლევარების სახელოვანი და გმირული სიკვდილით. სტრატოსფეროს შესწავლამ იმსხვერპლა საბჭოთა ქვეყნის სამი საუკეთესო შვილი...

სპეციალური კომისიის მიერ ჩატარებული გამოკვლევის მიხედვით **12 ს. 33 წ. მიაღწია 22.000 მეტრის სიმაღლეზე,** რაც აღნიშნა გონდოლის კედელზე მოთავსებულმა ავტომატ-ბაროგრაფმა. ამ სიმაღლეზე იგი დარჩა 12 ს. 45 წუთამდე, რის შემდეგაც ძირს ჩამოშვება დაიწყო. სტრატოსტატის საბორტო ჟურნალში უკანასკნელი ჩაწერა მომხდარა **16 ს. და 10 წუთზე.** ამ მომენტს კომისია თვლის კატასტროფის დასაწყისად.

ამხ. ვასენკოს საათი გაჩერებული იყო 16 ს. 23 წუთზე, ხოლო ბაროგრაფის ავტომატური ჩანაწერი კი —16 ს. 21 წუთზე.

კომისიის დასკვნით კატასტროფა გამოიწვია სტრატოსტატის ჩამოშვების პროგრესიულმა აჩქარებამ, რომელიც გაცილებით აღემატებოდა აეროსტატის დაშვების ნორმალურ სიჩქარეს და გრძელდებოდა 16 ს. 10 წუთიდან—16 ს. 23 წუთამდე. გონდოლა მისწყდა წყალბადიან ბურთს და დაიმსხვრა.

რაც შეეხება ამ ვერსიას, თითქოს სტრატოსტატიდან გამოგზავნილ რადიოგრამაში ჩქარი ვარდნის მიზეზად ყინულის შემოკრობას ასახელებენ, — ეს ვერსია მხოლოდ და მხოლოდ რადიო-ზმანება გამოდგა.

„ავიაქიმი—1"-ს რეისს მთელი მსოფლიო გამოეხმაურა.

მსოფლიო პრესა აღტაცებით შეხვდა სტრატოსფეროში გაფრენის ახალ საბჭოთა რეკორდს. სტრატოსფეროს შესწავლის პიონერები, როგორც კავშირში, აგრეთვე კაპიტალისტურ ქვეყნებშიც გულწრფელად გლოვობდენ სამი გმირის დაღუპვას.

მაგრამ საბჭოთა მეცნიერების დროშა მხოლოდ ერთი წუთით დაიხარა დაღუპულ გმირების ხსოვნისადმი პატივსაცემად. იგი ისევ გასწორდა და თამამად აფრიალებული გაუძღვება სტრატოსტატებს ცის თაღისაკენ, სადაც კაცობრიობა ახალ გამარჯვებებს ეძებს. მილიონიანი მასები, რომლებმაც შვეს **ფედოსეენკო, ვასენკო და უსისკინი,** მათ საქმეს განაგრძობენ. საბჭოთა პროლეტარიატის შვილებს შორის დარჩა მრავალი უსისკინი და ფედოსენკო, რომლებიც ენტუზიაზმით აღჭურვილნი წაიყვანენ საბჭოთა მეცნიერებასა და ტექნიკას უმაღლესი მწვერვალებისაკენ.

ამას ადასტურებს ფიცი, რომელიც დასდეს საბჭოთა მეცნიერებმა, მუშებმა და ინჟენერებმა სამი გმირის ურნასთან. ეს ურნები დღეს დგანან კრემლის კომუნართა კედელში, რევოლუციისათვის თავდადებულ გმირთა ურნების გვერდით.

საბჭოთა ჰაერმცურავ გმირების ამხ. ფედოსეენკოს, ვასენკოსა და უსისკინის დალუპვა

1934 წ. თებერვლის 16 საათზე წითელ მოედანზე (მოსკოვი) მოხდა სტრატოსფეროში გაფრენის დროს დაღუპულ გმირთა დაკრძალვა.

სურათზე: ამხ. სტალინსა და მოლოტოვს გამოაქვთ დაღუპულთა ურნები საბჭოთა კავშირის ცაკის შენობიდან.

ცენ-ცან

ტერეშჩენკო

მიქელ პატარიძის თარგმანი.

I

გარეუბნებით შინისკენ მივრბი,
რომ ახლოვდება საღამო ჟამი,
და მაშინ ზეცას, როგორც ობობა
მომაკვდავ დღის ედება ჟანგი.

ბრწყინვალე ვარაყს დაფრქვეულს ციდან
დღე მოქანცული ფოთლებზე მკიდებს.
ვჩქარობ გავიდე ქუჩების წრიდან,
მაგრამ რატომღაც ვჩერდები ხიდზე.

წარსულის ვხედავ აელვარებას, —
ამბოხებანი ცეცხლის მარულით.
ის იწვა ჩემ წინ — ირიბთვალება,
ცენ-ცანი ქუჩის ჯვარზე გაკრული...

ცენ-ცანთან მართავს ცეცხლის საუბრებს
ეცა კრიალა ვარსკვლავთა ღვარით,
და აჩქარებულს ნაცნობ უბნებში
დარაჯათ მომდევს სიბნელე ღამის.

II

იყო ლაშქრობა, ქვემეხთა ბოლი,
ეძებდა ტყვია არმიელს, სალდათს,
ჩვენ გენერლები გადამწყვეტ ბრძოლით
გვიტევდენ... მერე გარბოდენ სადღაც.

უცქერის თვალი ნიშანს და კორას,
არ სჩანს პაგონის ოქრო და ვერცხლი...
ტყვიას შაშხანა მიიტანს სწორად,
როცა გაისმის ბრძანება: „ცეცხლი".

ცენ-ცანი - მუშა, სხვებიც ასობით,
აღუდგენ ვეშაპს და იმის კანონს,
და ახლა ცანის ტყვია ნასროლი,
უკანასკნელი პანის მკერდს ამკობს.

და მხოლოდ წუთით მისი შინელი
ხელზე გამოჩნდა როგორც ალამი;
და მოდებულმა ციურ ჩინეთში
მიიღო ჩვენი მიწის სალამი

III

კედელი დამგმო ცენმა ჩინეთის,
სივრცეს გაუდგა როგორც სულელი..
ცენ-ცანს უყვარდა ჩაის
სურნელი;
მაგრამ ადათმა — კი ასე ბრძანა:
ატარე მუდამ ზელით ბატონი —
ტაკი-მასხარა, მუცელმსუქანი...

ცენ-ცანი მიდის... წვება ღრუბელი
მეფის ქვეყანას მოადგა ცანი...
აქაც შრომაა,—და დამღუპველი
ტანჯვა, სიბნელე შორეულ ცამდი.
მაღაროებში უბრძანეს შრომა,
ბაიკალისკენ ცემით გადენეს.
დილის საყვირიც იყო ვით წყრომა...
და ბოლოს როცა ტანჯვა ამდენმა
სისხლში ჩაგვიდგა ბრძოლად, გრიგალად.
ჩვენ ვარსკვლავები დავიწყვეთ გულზე
და, ქუჩამ რისხვით დაიგრიალა.

IV

„მშობელო მხარევ, შორს ხარ და განზე,
ცხუნარე მიწას ვინ დამიბრუნებს...
რომ ვიპოვიდე უეცრად განძებს
ნაცნობ მიწისკენ გავწევდი მუნებს!
ღამეა, წვიმა რაღაც მალონებს
ხუჩიკანი — ვით მთვარე ცვარში,
ოცნება ფრინავს და ეს მაგონებს
წეროთ ქარავანს გაფრენილთ ცაში".

ბედს უჩიოდა ასე ცენ-ცანი
და შემოდგომის ტიროდენ ცანი.

V

რევოლიუცია!
რევოლიუცია!

VI

ადგა კიევიც მოიერიშეთ,
გამყვა პოდოლი და არსენალიც.
და ყველა სწვავდა მრისხანე ალით
ვინც არ აჯანყდა.
და ამ ცენ-ცანმაც—
გამწარებულმა ჩინელმა,
როცა მრისხანეთ
ზეცამ იელვა
და მეხმა დაჰკრა...
ვარსკვლავი ქუდზე
იმასაც აკრავს.
ცენ-ცანმა იგრძნო მრისხანე ზარი,
თუმც უვიცია — ირიბთვალება.
რომ აქ არ არის
შავი ყაზარმა
აქ არის ცეცხლის აელვარება.

ალო თოფი
არ დაივიწყა
ის, ვინც ცხოვრობდა
იმისი ოფლით.
და ბრძოლით ეცა
პანებს ჩინელი
ცენ-ცან.

VI

უტევდა ჯარი, ქვემეხთა ბოლი;
ტყვია ეძებდა არმიელს, სალდათს,
და გენერლები გადამწყვეტ ბრძოლით
გვიტევდენ... მერე გარბოდენ სადღაც.

უცქერის თვალი ნიშანს და კორას,
დღეს აღარ მოსჩანს პაგონის ვერცხლი;
ტყვიას შაშხანა მიიტანს სწორად,
როცა გაისმის ბრძანება: „ცეცხლი".

მუშა ცენ-ცანი, სხვებიც ასობით,
აღუდგენ ვეშაპს და იმის კანონს,
და ახლა ცანის ტყვია ნასროლი
უკანასკნელი პანის მკერდს აპობს.

და მხოლოდ წუთით მისი შინელი
სიდზე გამოჩნდა როგორც ალამი;
დაბადებულმა ციურ ჩინეთში
მიიღო ჩვენს მიწის სალამი

VIII

დაბადებული ციურ ჩინეთში
ამ მიწის მუშად მოკვდა ის კვნესით.
და მას არავინ აღარ იგონებს.
მხოლოდ მე მართო ამ ჩემი ლექსით.

ხარისხი

გრ. აროსია

გახასიათებს რომის გმირობა,
სიტყვა დამკვრელის ასე გაისმის:
ნაწარმთა დიდი რაოდენობა,
იყოს მტკიცე და კარგი ხარისხის,

ჩვენში შავ დაღამ ვერ გაიცინოს,
ბრძოლის აინთოს ცეცხლი ზვიადი,
გაუპიროვნება რომ ავიცდინოთ,

ჩვენ უნდა გვწამდეს ენტუზიაზმი.

სიკვდილი რღვევებს, დაზგის მუშებო.
სირცხვილის ჭუჭყით ხელს ნუ გავისვრით
წუნს დაზგებიდან ნულარ გავუშვებთ,
ჩვენგან განვდევნოთ ცუდი ხარისხი.

გვაძლევს დამკვრელი ნორმაზე მეტს,
ორმაგ მაქოებს ბერდო გაისვრის,
განრიგით მოქსოვ შენ ცამეტ მეტრს
ის უნდა აქცევს ნაღდი ხარისხის.

შენ, როგორიც მუშა საქსოვ დაზგების,
ენტუზიაზმით მუდამ ივსები,
დამკვრელთა რიგებში დაირაზმები,
თუ გაქვთ ნაქსოვი კარგი ღირსებით.

რევოლუციური მოძრაობის მხატვრული მემატიანე

„დაფანტული ფურცლები"

ბენიტო ბუაჩიძის წერილი

პ. მ. საყვარელიძე უკვე რამოდენიმე დიდი წიგნის ავტორია. ეს წიგნები წარმოადგენს საქართველოს რევოლუციონურ მუშათა კლასის, მის საუკეთესო წარმომადგენლების ბოლშევიკების —თვითმპყრობელობასთან თავგანწირული ბრძოლის ეპოპეიას.

პ. საყვარელიძის წიგნები —ისტორიული რომანებია. ამ რომანებში თავმოყრილია უამრავი ტიპები და მოთხრობილია ყველა მათგანის ბიოგრაფია. ეს ბიოგრაფიები ბუნებრივად ურთიერთშორის გადახლართულია და მწერალი გვიჩვენებს მათ შემდეგ განვითარებას და ურთიერთ „ამწყოში", რომანის ფურცლებზე გაშლილ მოქმედებაში.

პ. საყვარელიძე პროლეტარული მწერალია. რევოლუციონური ბრძოლის ისტორია, რომელსაც ის მხატვრულად მოგვითხრობს. ამ ბრძოლის მონაწილეობის წარმომადგენელთა მოქმედების ჩვენებით, დღეს ჩვენ სოციალისტურ სინამდვილეში, უაღრესად აქტუალური, სასარგებლო და ფრიად მნიშვნელოვანი ღირებულებისაა. ასეთი ისტორიული ნაწარმოებნი ჩვენი მწერლობის პოლიტიკურ აქტივში ირიცხებიან, მოწინავე რიგებში დგებიან და იბრძვიან სოციალისტური სინამდვილის განმტკიცებისათვის, ახალ ადამიანთა იდეურ - ემოციონალურ გამობრძმედისათვის.

პ. საყვარელიძის რომანები წარმოადგენენ ახლო წარსულის შემეცნების ერთ-ერთ ძლიერ საშუალებას. პ. საყვარელიძე პროლეტარული მსოფმხედველობის სიღრმით და მისი ყოველმხრივი მომარჯვებით სწერს თავის წიგნებს. ისინი თავიდან ბოლომდე გამიზნული არიან სოციალისტური საზოგადოების შექმნის მისწრაფებით. ეს აძლევს მათ საშუალებას გახადონ აქტიური მონაწილე ჩვენი სოციალისტური მშენებლობისა.

აი, სწორედ ამ თვისებათა გამო, პ. საყვარელიძის შემოქმედება მიდის სოციალისტური რეალიზმის გზით. უაღრესად ობიექტიურ, ე. ი. პროლეტარულ-პარტიულ მსოფმხედველობით ისტორიულ სურათების ჩვენება, წარსულის ღრმა შემეცნება მისი გადაქცევა ამწყოში პოლიტიკური ბრძოლისა და სოციალისტური მშენებლობის იარაღად, წარმოადგენს სოციალისტური რეალიზმის პრაქტიკულ შემოქმედებით გზას. პ. საყვარელიძის რომანებიც სწორედ ამ თვისებებს ატარებს. ამიტომ ისინი ეკუთვნიან სოციალისტური რეალიზმის ძვირფასს მარაგს და დგებიან თანამედროვე ლიტერატურის საუკეთესო ნიმუშების რიგში.

ასეთია პ. საყვარელიძის წიგნების ძირითადი ღირებულება.

პ. საყვარელიძის წიგნების კრიტიკულმა ანალიზმა უნდა გამოარკვიოს მწერლის შემოქმედებითი ინდივიდუალობა, ის თავისებურება, რომელიც მოაქვს მის მუშაობას ქართულ მწერლობაში, ის ტიპები, ცოცხალი ადამიანები, თემები, სტილი, დამახასიათებელი ლექსიკონი, რომელიც წარმოადგენს ამ ნაწარმოებთა კონკრეტულ სიმდიდრეს. ამ ანალიზმა უნდა ნათელჰყოს მწერლის სუსტი მხარეები, მისი ჩავარდნები, ის „ვიწრო ადგილები", რომელიც შემდეგ მუშაობაში აცილებული უნდა იქნეს.

ჩვენ ამჟამად არ ვკისრულობთ ამ დიდი ამოცანის შესრულებას. შევჩერდებით მხოლოდ პ. საყვარელიძის პირველ წიგნზე („დაფანტული ფურცლები").

1905 წლის რევოლუციის დამარცხებას მოჰყვა რეაქციის მძიმე წლები. თვითმპყრობელობა შურს იძიებდა. ნამდვილმა რევოლუციონერებმა იატაკ ქვეშ გადაიტანეს მუშაობის ცენტრი. მათ ოდნავადაც კი არ უფიქრიათ ფარ-ხმალის დაყრა. პირიქით, არალეგალობის პირობებში გაჩაღდა გამალებული მუშაობა. რევოლუციის მოღალატეები კი, წვრილბურჟუა ინტელიგენტი მენშევიკები, აშკარად და ხელაღებით გადადიოდენ რეაქციასთან შერიგების პოლიტიკაზე.

პ. საყვარელიძე ამ პერიოდით იწყებს თავის პირველ წიგნს. ბოლშევიკი მწერალი ხატავს იმ დროის სურათების თანმიმდევარ სერიას, ანალიზს უკეთებს პოლიტიკურ „მომენტს", სიტუაციას.

„დაფანტული ფურცლების" მთავარი ფონი და ღრმა შინაარსი ბოლშევიკთა არალეგალური მუშაობაა, თვითმპყრობელობასთან თავგანწირული ბრძოლაა. მწერალი ამ ში-

ტფილისის ტრამვაი გადაყვანილი იქნება განიერ ხაზზე

„26"-ის სახელობის რაიონში დამთავრდა ტრამვაის ფართე ხაზის დაგება. ამჟამად სწარმოებს სავაგონო პარკისა და სარემონტო სახელოსნოების კორპუსების მშენებლობა. „26"-ის რაიონისათვის მიტიშჩენსკის ქარხნებიდან უკვე მიღებულია 12 განიერი ვაგონი.

სურათზე: ახალი ვაგონები „26"-ის სახელობის რაიონის ტრამვაის პარკში.

ფოტო: სტოლიაროვის.

ნაარს აყალიბებს არა პლაკატური სალოზუნგებით, არა პუბლიცისტური მსჯელობით და არა „მხატვრული“, არა —რეალური სქემების შეთხზვით არამედ კონკრეტული ტიპების, ცოცხალი ბოლშევიკების საქმიანობით, პარტიის სხვადასხვა ფენების მრავალნაირ, მაგრამ ერთი მიზნით მქონე მოქმედებით.

„დაფანტული ფურცლები“ არ არის ტრადიციული რომანი, მტკიცე სიუჟეტით, მწყობრი თანმიმდევარი კომპოზიციით. ეს არის დიდი რევოლუციონური ეპოქის დასაწყისი, რომელშიდაც მწერალი მიმართავს სხვადასხვა ხერხებს, რომ შესძლოს დიდათ შინაარსიანი პერიოდის მრავალფეროვანების გადმოცემა.

მხატვარი მემატიანე გულმოდგინეთ სწვდის ეპოქის ეპიზოდების დიდ ჯაჭვს. ის კინძავს რგოლს რგოლზე, სურათს სურათზე. ამისათვის ის არ ერიდება დროის თანმიმდევრობის დარღვევას. არც მრავალი ახალ-ახალი სიუჟეტური კვანძების და ნაკვეთების პარალელურ წამოწყებას. უკან დახევები, მოგონებები, დამოუკიდებელი მოთხრობები, მრავალი შემავალი ეპიზოდები, მომქმედ პირთა დიდი რაოდენობა — აი რა შეადგენს „დაფანტული ფურცლების“ შინაარსობრივ აღნაგობას. საბოლოო ანგარიშში ყველაფერი ეს თავს იყრის ერთ ცენტრალურ იდეის ირგვლივ. ეს არის თვითმპყრობელობის სახელმწიფოებრივი ინსტიტუტის წინააღმდეგ ბრძოლა, ერთად-ერთი რევოლუციონური პარტიის —ბოლშევიკების— მიერ. ყოველი შემავალი ეპიზოდი, თვითეული სურათი დამორჩილებულია, ამ მთავარ თემას, დაღ დასმულია მის მიერ. ამ ნიშნით შედის „დაფანტული ფურცლების“ იდეურ - მხატვრულ მარაგში ცოცხალი ადამიანები, სიყვარულით, შიშით, გამბედაობით, მეგობრობით, ყველა თავისი ადამიანური განცდებით.

ამრიგად პირველ წიგნში იშლება ის ეპოქა, თავისი მთავარი ფერებით და თავისი დამახასიათებელი დეტალებით. თვითმპყრობელობა, როგორც მაჯლაჯუნა, აწევს ამ ეპოქას, რა უსაძაგლესი გამოხატულებაა იმ დროინდელი სოციალური უკუღმართობის.

ჩვენგან შორსაა ეს დრო. „დაუწყებული“ ბნელი წარსულია; გარეგნულად ვითომც—და, მკრთლად მოსაგონარი მუზეუმია.

მაგრამ პ. საყვარელიძის დამსახურება, მისი ნაწარმოების მხატვრული ღირსება მასშია, რომ ის ხელშეორედ და, ბევრს ჩვენთაგანს პირველად, გვაგრძნობინებს იმ დროის საშიშელებას, მაშინდელ სულისშემხუთავ უკუღმართობას. ის ხელშესახებად გვიახლოვებს უკვე წარსულში

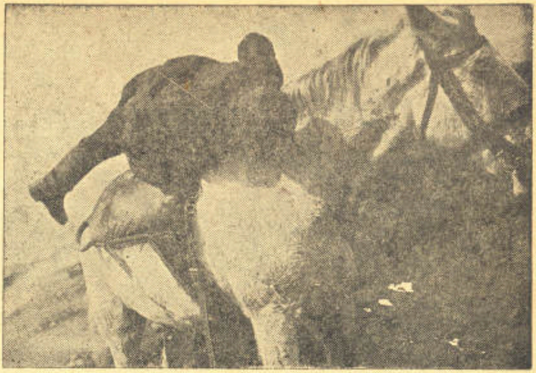

ნაციონალური ნაწილები ხაუკეთესო ხაწინდარია ლენინური პარტიის სწორი ხაზის გატარებისათვის

№ ქართულ ცხენოსან პოლკში ფართოდ გაიშალა მუშა ახალწვეულთა შორის ცხენზე ვარჯიშობა.

სურათზე: ახალწვეული ამხ. ჯაფარიძე ვარჯიშობს.

ფოტო: **ბუდეშკის.**

ჩანთქმულ დროს. ამით მწერალი აღწევს მას, რომ მძლავრად აღვიძებს ჩვენში ზიზღს, აღშფოთებას, უდიდეს კლასიურ სიძულვილს თვით მპყრობელობისა და მის ფუძისადმი, თავად-აზნაურობის, ბურჟუაზიის, ყოველი ჯურის ექსპლოატატორების, მისი ჩინოვნიკების და დამხმარე დამქაშების მენშევიკების, ესერების, ანარქისტების, ჯაშუშ-გამცემლების და საერთოდ კერძო საკუთრების ყველა პირდაპირი აგენტების და ნიღაბიანი ლაქიების მიმართ.

სოციალისტური მშენებლობის ეპოქაში ამ გრძნობების გაღრმავება, განმტკიცება საჭიროა განადგურებულ. მტრების ნაშთების საბოლოოდ აღმოსაფხვრელად, მათი მომაკვდავი, მაგრამ ჯერ კიდევ მებრძოლი აგენტების ბოლომდე გასანადგურებლად. ასე, რომ როცა „დაფანტული ფურცლების“ მთავარ გმირს ჟანდარმი ატუსაღებს, ან—და, როდესაც ჭ-ის მუშებში მენშევიკი „ბელადები“ გამცემლურად ლაყბობენ, რათა ხელი აიღონ თვითმპყრობელობასთან ბრძოლაზე,—ამას არა მარტო ისტორიის გაცნობის მნიშვნელობა აქვს. ჩვენი აღშფოთება მათ წინააღმდეგ უშუალოდ უკავშირდება აწმყოში ბრძოლას, სოციალისტურ მშენებლობას, მიმდინარე კლასიურ ბრძოლას, უახლოეს წარსულის მტრების პირდაპირი შთამომავლობის საბოლოოდ განადგურებას მათ, განდევნას სოციალისტურ სინამდვილიდან.

„დაფანტული ფურცლების“ მთავარი ხაზია, საქართველოს მუშათა კლასის, რევოლუციონურ გლეხობის ჩვენება და რევოლუციონურ ტიპების გამოკვეთა. მთავარი გმირი **ბოლშევიკი ალექსია.** მწერალი მისი პირით აწარმოებს თხრობას და მოვლენათა შეფასებას. ალექსის ირგვლივ ლაგს იყრიან რომანის მთავარი კვანძები და დანარჩენი გმირები. ავტორი არ იშურებს ფერებს ალექსის სრულქმნილი სისავსით მოსაცემად. ალექსი დაუღალავი მებრძოლია, ის პროფესიონალური რევოლუციონერია, ის იმ პარტიული მასის წარმომადგენელია, რომელიც დაუღალა-

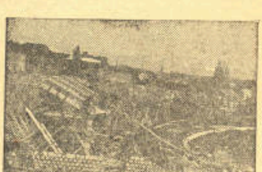

სტადიონ „დინამოს“ მშენებლობა

ტფილისში კლარა ცეტკინის ქუჩაზე შენდება სტადიონი „დინამო“, რომელიც დაიტევს 15.000 მაყურებელს. ეს სტადიონი იქნება ყველაზე უდიდესი მთელს ამიერკავკასიაში. მშენებლობა სავსებით უზრუნველ ყოფილია საამშენებლო მასალებით და მუშა ხელით. სტადიონის ამფიტეატრი, რომელიც დაიტევს 15.000 მაყურებელს, დამთავრდება მიმდინარე წელს.

სურათზე: სტადიონის საერთო ხედი, ჩრდილოეთის მხრით.

ფოტო: **სტოლიაროვის.**

ვედ აკეთებდა რევოლუციის დიდს, და პატარა საქმეს. ალექსი ბრძოლის ყველა მოწინავე პოზიციებზეა: სოფელში, გლეხობაში, რკინისგზის მუშებში, ქიათურის მაღაროებში, თბილისის არალეგალურ უჯრედებში, ბაქოს ბოლშევიკების სახელოვან ორგანიზაციაში.

ალექსი ისეთი გამობრძმედილი რევოლუციონერია, რომელიც ზუსტად ერკვევა რთულ მდგომარეობაში, ბრწყინვალედ იყენებს ბოლშევიკურ ტაქტიკას, ფხიზლად ადევნებს ყოველ მოვლენას, არჩევს და მსჯავრს სდებს რევოლუციის მოღალატეებს. ალექსი მუშათა წრიდან გამოსული რევოლუციონერი არ, არის, ის გლეხობიდან მოსული ინტელიგენტია, მაგრამ ისეთი, რომელიც აღზარდა და გამოაწრთო მუშათა კლასის რევოლუციონურმა მოძრაობამ.

რეაქციამ „რევოლუციობანას" მოთამაშე ინტელიგენცია იდეურად განაიარაღა, დააფრთხო, ბევრი მათგანი თავის ყურმოჭრილ მონად გაიხადა, ბევრი ობივატელურ სიმშვიდის ნაჭუჭში დაიმალა. ალექსიმ კარგად იცის, რომ თვითმპყრობელობასთან ბრძოლა თავგანწირვას ითხოვს. მას სავსებით სავსებით გათვალისწინებული აქვს, თუ რამდენად მძიმეა, რამდენად ეკლიანია, საშიშია, რაოდენი სისხლით მოსარწყავია რევოლუციის გამარჯვებისაკენ მიმავალი გზა. ის არ ეკუთვნის იმ მიტმასნებულთა ტიპებს, რომელთაც აი—აის დაძახებით და უვნებელი ლაქლაქით ეგონათ თავისით მოვიდოდა გამარჯვება და, როდესაც ასე არ მოხდა, სოროებში მიიმალენ და, თვითგამართლების ოპორტუნისტულ ფილოსოფიას წაეპოტინენ.

3. საყვარელიძემ შესძლო ამ სწორ ხაზოვანი დადებითი გმირის მოცემა სქემატიზმის გარეშე. ალექსი ცოცხალი ადამიანია. ეს არ არის შექმნილი განსაზღვრული შტამპიანი რეცეპტით. პროფესიონალურ რევოლუციონერების ბევრი ტიპიური თვისებების მქონე ალექსი, ინდივიდუალობის მატარებელია. ის მოაზროვნე, რთული და მეტად შინაარსიანი ფიგურაა. მწერალი დაწვრილებით და თანმიმდევარ ანალიზს უკეთებს თავის გმირის სულიერ ცხოვრებას, განცდებს, სურვილებს, სწრაფვას.

ავტოგრაფიულ თხრობის მანერით ალექსი გვაცნობს საკუთარ თავს, თავის განცდებს, ფიქრებს, ბევრ სუსტ მხარეებსაც, რომელნიც ჯერ კიდევ მოიპოვებიან ძირითადში გამობრძმედილ რევოლუციონერების პიროვნებაში. ალექსი მხოლოდ თვითანალიზის საშუალებით კი არ გვაცნობს თავს, არამედ უპირველეს ყოვლისა; თავისი რევოლუციონური საქმიანობით. ეს რომ ასე არ იყოს, მაშინ ალექსი დარჩებოდა ინტელიგენტი, საკუთარი „სულის" ბიიქაავი, ძოლაყბე.

მწერალმა ეს საშიში და არასწორი გზა აიცილა იმით, რომ პირველ პლანზე წამოსწია საქმე, მოქმედება, მთავარი გმირის ურთიერთობა გარემოცვასთან. ასეთ პირობებში ის თვით ანალიზი, ხშირად თავის ფიქრების ჭარბი გადმოლაგება ბუნებრივი, მართებული და დამაჯერებელი ხდება.

ცხადია ამ ხაზით არ არის აცილებული გადაჭარბება, ზოგჯერ ზედმეტი თვითანალიზი. ალექსის მხრივ ადგილი აქვს გულუბრყვილო მსჯელობასაც; აქა-იქ ჯერ კიდევ ბოლომდე გადუხარშავი ინტელიგენტიც წამოჰყოფს ხოლმე თავს. მაგალითისათვის: ალექსის ფიქრებში წამოიჭრება ასეთი „აზრი".

„ადამიანი ადამიანს იჭირავს. ადამიანს თავისუფლად ცხოვრების ნებას არ აძლევს".

(„დაფანტული ფურცლები" გვ. **27).**

ალექსი საჭიროდ სცნობს ეს გულუბრყვილო აზრი ჩვენც გაგვიზიაროს.

ზოგჯერ ალექსის სიფხიზლე ემპირიული სიბეცით ითვლება, ის მაშინ შავი, პესიმისტური სათვალეებით იცქირება.

მძიმე იყო რეაქციის წლები. რეაქციის მთელი სუსხი მუშათა კლასსა და მის ერთად-ერთ რევოლუციონურ წარმომადგენლებს — ბოლშევიკურ პარტიას დაატყდა: პარტია შერჩეულ ძალებს დაეყრდნო, იატაკქვეშ ჩაიდა, მიტმასნებული, წვრილბურჟუაზიული თანამგზავრები შემოიფანტენ, მაგრამ ეს არ ნიშნავს, რასაც ალექსი აცხადებს.

„ჩვენი ბანაკი ირღვევა; ირღვევა მოწინააღმდეგე ძალის მოწოლის ზეგავლენით, ირღვევა და იშლება იმის გამოც, რომ ჩვენ შიგნი თავი იჩინა მოდუნებამ, ძალთა დაქსაქსვამ".

(„დაფანტული ფურცლები" გვ. **380).**

„რეაქციის ტალღებით გაბზარული პარტია დაშლის გზას დაადგაო". ან და:

„აღარ არის ერთი მეორეს გაგება და ყურის დაგდება.

(„დაფანტული ფურცლები". გვ. **411).**

მიუხედავად ალექსის პიროვნების ამ ცალკეულ ხარვეზებისა, ის დადებითი ტიპია. მთავარი მასში რევოლუციონური ბუნებაა. რევოლუციონური თავდადებაა, რევოლუციონური სიმტკიცეა.

აშკარად სჩანს, რომ ალექსის სახეში მწერალმა ჩააქსოვა ყველა თავისი აზრები, შეფასებანი, თავისი ანალიზი. შეიძლება ითქვას, რომ ალექსი ავტორის რუპორია. ამ რთული ფუნქციების დაკისრებას ალექსი ხშირად მიჰყავს რეზონერობამდე. ის ხშირად გამოდის მსჯავრმდებლის როლში. ავტორი ისეთი ხერხით სწერს ნაწარმოებს (პირველი პირი), რომ ეს როლი ალექსისათვის აუცილებელი ხდება, რომ აცილებული იქნას ემპირიზმი, რეგისტრატორული უფერულობა.

ასეთი რთული ფუნქციების მქონე ალექსი ძირითადში მაინც არ ჰკარგავს ტიპიურობას და მასთან ერთად ინდივიდუალობას. ეს უსათუოდ მწერლის მიღწევაა.

3. საყვარელიძე სწერს საქართველოს მუშათა კლასის რევოლუციონურ მოძრაობის ეპოპეას. ასეთი ეპოპეის დაწერა კი შეუძლებელია, თუ მწერალი არ ჩაწვდა რევოლუციის გულს ბოლშევიზმის სათავეს— მუშათა კლასს. მწერალი საყვარელიძე ამ სწორი გზით წავიდა. მისი გმირების მოქმედების ცენტრი მუშათა რაიონებია, მუშათა უბნები. ალექსის მუშაობა უპირველეს ყოვლისა მუშებში მიმდინარეობს.

„დაფანტული ფურცლები" რევოლუციონური მოძრაობის განსაკუთრებულ ხანას ეხება. ეს რეაქციის პირველი წლებია. რევოლუციონური ტალღა დაბლა ეშვება. კლებულობს მუშათა რევოლუციონური აქტივობა. ზოგი მათგანი ვეღარ ბედავს აქტიურ გამოსვლას. ბევრი მათგანი უკვე განადგურებულია, დახოცილი, ციმბირში გადასახლებული მწერალი საუკეთესოდ არკვევს მუშათა მდგომარეობას, მათ სულიერ განწყობილებას, ხ-ის რკინის გზის მუშების მაგალითზე. აქ მუშებმა დიდი მსხვერპლი გაიღეს, აქტიურად იბრძოდენ. თვითმპყრობელობამ გაიმარჯვა. კონდუქტორი ტროფონი —რევოლუციონერია. ის ბრძოლის წინააღმდეგ არ არის, მაგრამ ეშინია—წვრილი ცოლშვილი სიმშილით დაეხოცებათ. ამიტომაა, რომ ვერ ბედავს ის ბრძოლას.

ტროფონი მარტო არ არის.

მუშების უმრავლესობა ისე ფიქრობს, როგორც ტროფონი. მაგრამ ასეთ მძიმე პირობებშიაც მუშების მოწინავე ნაწილში არ ჩაქრულა ბრძოლის სურვილი და უნარი რევოლუციისათვის თავდადებული ბევრი მუშა იატაკქვეშელი გულმოდგინედ თავს უყრის მუშათა ჯგუფებს, აღვიძებს მათში ბრძოლის უნარს, ამზა-

ბ. ბუაჩიძის წერილის გაგრძ. იხ. 21 გვ.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ახალგაზრდა მწერლების გვერდი

გრიგოლ აბაშიძე

ღამე აკაკის კარმიდამოში

რა ჩუმად მიხვალ, რა გაუგებრად,
რა ვარდისფერის მაღლი მოგისხამს.
ვაჟნი მღერიან დაჭაბუკებას,
ვაში რად ტირის ყვავილობის ჟამს?!

—:—

სად ქონდა ნამი ხეებს ფოთლიანს,
ან თვალგაუვალ ჭალას ბურანი,
მინდორს საიდან შემოდგომია
ნიავის დარდი და სამდურავი?!.

—:—

და' რჩება სახლში დარდი ღამითაც
ბნელდება სახლში, ბინდდება გარედ,
ნელნელა ცაში ივსება მთვარე!

—:—

გამოვა ლანდი გათეთრებული,
ღამეც თეთრდება ოდნავ ლანდივით,
მოყვება მოხუცს საწერთლოდან
საქართველოში ბზობა ნამდვილი!

—:—

სახლში კი აღარ არის სანთელი,
მის ქერქში სანთელს ვინლა დაან-
თებს...
იქ დღესა ციყვენ ექსკურსანტები
და დაჰყურებდენ მტვრიან ქაღალ-
დებს

—:—

ხან მივეყრდნობი ბინდივით კედელს;
იშლება ჭალა ცვრით დანამული...

აქ შენახულა ქვითინი ღღემდე
და გულდამწვარი იავნანური!

—:—

ღამეა გარედ მე და შენ დავრჩით,
ლოუბლებში დარჩა ღამიან შუქით
მთვარე საშიში ქესახედავი,
როგორც არაგვში ბაშიაჩუკი!

—:—

ხვალ სხვაგან ვივლით გზების მოვ-
ლამდი,
ჩვენგან არ ელით გზებს გასაკვირს!
არ შეტორტმანდა ერთი ხომალდიც,
ისე თავდება რემბოს ჰასაკი!..

—:—

წასულხართ წლებო, და მაინც
მიკვირს;
დავეცი გზაზე თუ გადამისწარ...
გავივლით ბინდს და არავინ იტყვის:
გასროლას გაედა შუაღამისას!...

—:—

გავივლით ბინდს და დაურიდებლად
ვინ მოგვახალოს სიტყვა უხეში.
მოხუცებს ყრმობა დაურიგდებათ,
ახლებს კი სიბრძნე სიჭაბუკეში!

—:—

ვინ მოგვახვიოს დარდი ამხელა.
თქვენ დადგომიხართ გზას
გაუგებრად.
— მე აწი ველი თვალის ახელას,
მე აწი ველი დაჭაბუკებას.

მ. ფოფხაძე

მზადება თესვისათვის

მზემ გაანათა სოფელი
გაცოცხლდა აგერ ორღობე,
სიცოცხლეს განუყოფელი
მღერიან ურმის კოფოზე!
წარბი გაშალა ხეხილმა
გაისმა წყაროს კორკური
თხილმა თვალგამოხელილმა
ბლომათ დაისხა კუკური!
მინდორს გადმოშლილს საჩნავად,
გულის ფანცქალით ეზები,
ტყეების მოსაკა ფა ვად
მოდის არტელის გლეხები!
საბუდარს ეძებს ვარია
საბრძელში ბუდეს იკეთებს,
მიწას სდის ოხშივარია
გააქვს კრიალი წყლის წვეთებს!
მღერის და მღერის ხვარხვალებს
თოლაბი თეთრი ქვისაო,
ზედ სარეკელა ხარხარებს
მუჭებით ისვრის ფქვილსაო!
საბუდარს ეძებს ვარია
საბრძელში ბუდეს იკეთებს,
მიწას სდის ოხშივარია
გააქვს კრიალი წყლის წვეთებს!
მაგრამ არც გლეხებს სძინავენ
ურმის ღერძები დაქონეს,
ბარსაკვეთს, გუთნებს ჰპირავენ
ბენზინს ასმევენ ტრაქტორებს!
ჩამოდგა დიდი მიზნებით
თბილი მზიანი დარები,
და გამოცლილი ზვინებით,
გაიღო ბოსლის კარები!
ჯარად ჩამოდგა გუთნები
არტელს იმედი მოჰფინა,
ყალყზე დგებიან ქურები
სანდრომ წალდებს მოჰპირა!
სჭრიან და სჩეხენ ეკლნარებს
ჰკაფავენ ბუროს ჩამეწყრილს,
ნაკაფში ხორბალს თესავენ
მსუყეს, მდიდარს და გაწმენდილს!

ნ. ფხაკაძე

„ძერჟინსკის" სოვხოზში

მზე მოხარული ცელქი ბავშივით
იღიმება და ქსოვს სხივთა მანდილს, —
სადაც მთები, უხვად გაშლილი
და ხეობები ფარავენ მანძილს,
თვალთა იხრებიან სიღრმის წვდენამდე
იკარგებიან მთაგრეხილები,
მოლურჯო, რუხი, მწვანე ნაზღვრით
ოქროსფერად დაფერილ მხრებით.
ძევს კავკასიის ქედები შორს, შორს...
ჰორიზონტის ლურჯ სივრცეთა მიღმა,
მზე ალერსობს და სხივ ებს სტყორცნის
გაალმასებულ ვარდისფერ მყინვარს.
შორს ლაჟვარდები ოქროსფერ ხაზებს —
აფრქვევს დამსხვრეულ სხივების შარმი,
და ლიდემული მთის სილამაზე, —
ლაღად ბანაობს სხივების ღვარში.
ვერ შეაჩერებს გაჭრილი ველად
„ძერჟინსკის" მინდვრის გმირების ძალა,
ტრაქტორი ყამირს მიაპობს მედგრად.
კულტივატორებს ბელტი ვერ ღალავს.
ვერა, ვერ დახცენ ძირს კულაკებმა
„ძერჟინსკელების" უტეხი ნება,
ალაზანივით მიიზლაზნება —
ტრაქტორი ყამირს მიაპობს მედგრად.
მძიმე თავთავით იზნიქებიან
კოლექტივების პურის ყანები,
კოლექტივების გაშლილ ზვრებიდან —
იხედებიან მწიფე მტევნები
მე, ალაზანო! შენ თუ გინახავს
ჯერ მისავალის ასეთი ხვავი,
აქ არასოდეს ვისაც მოუხნავს
არ მოუმკია მას ნასავალი.
ეხლა ის ხარობს ვინც ხნავს და თესავს
მტვერმა ლაფარა წარსულის მწუხრი,
ტრაქტორი ყამირს მიაპობს მედგრად
ახალ ცხოვრების ფოლადის მუხლით.
„შეჯიბრში მარჯვედ, ლაშქრულად
დამკარ...
ხარისხი მაღლა"... მტკიცე ხმა ისმის.
უკაააცქნული ვარსკვლავი ჩაქრა
თენდება დილა სოციალიზმის.
აბა რას გვეტყვი წითელო დაფავ!
ვინ არის შენი მოწინავენი
გვითხარი ტემპში ვინ არის ახლა
ხამაგალითო სადა დამკვრელი?
მიჩვენე შენი შრომის წიგნაკი!
მაშინვე გეტყვი ვინა ხარ შენა
თუ დამკვრელი ხარ სადამი კარგი,
თუ ზარმაცი ხარ შენი შერცხვენა.
შენგან შექმნილი შრომადღეებში
შენს ვინაობას მოვნახავთ ჩვენა,
თუ დაჯილდოვდი, მთლად უკეთესი,
თუ დაჯარიმდი, შენი შერცხვენა.
თუ გაკრული ხარ წითელ დაფაზე
პატივისცემა, სადამი შენდა,
თუ კუზე ზიხარ, ან შავ დაფაზე
უნამუსო ხარ, შენი შერცხვენა.
ენთუზიაზმით, ცეცხლით, ალგნებით,
ბრიგადირები ყამირებს ებდლვნა...
ალაზანივით მიიზლაზნება —
ტრაქტორი ყამირს მიაპობს მედგრად.
ტემპი ალღე, შეჯიბრში დამკარ!
სოციალისტურ მინდვრის მოლაშქრევ!
გადააბრუნე ყამირი კარგად,
წითელ დაფაზე იგი მოგაქცევს.
მეი, გაშლილი ალაზნის ველო,
კავშაურის ლეკეთის მთებო!
უტიეთ გზიდან ბრიგადებს ლელო
მოაქვთ და იგი ვერ შეაჩერეთ.
ენთუზიაზმი და სიხალისე
ეხლა გვჭირდება; როგორც ხარისხი;
როგორც გმირული თავდავიწყება.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

დეში მომავალი შეტევებისათვის. ალექსი და ბორია—ბოლშევიკებია და კარგად იციან, რომ ახალი პირობები მუშაობის ახალ მეთოდებს თხოვენ და ისინიც ძალებს ეძებენ. ურთულესებს ამჭიდროვებენ, პატარ-პატარა ჯგუფებს ჰქმნიან. ეს არის ახლა მთავარი, დიდი მოძრაობა. მისი რომანტიული გაქრება—შეიცვალა ერთის შეხედვით ამ „პატარა" საქმით.

ალექსის შეგნებული აქვს ამ საქმის უდიდესი ისტორიული მნიშვნელობა.

რეაქციის წლებში მუშებში ჩატარდება ეს მუშაობა.

„დაფანტული ფურცლები" მუშათა მოძრაობის სხვადასხვა საფეხურზე [illegible] იძლევა. არის ისეთი რაიონებიც, სადაც მუშათა აქტივობა ისევ მაღალ დონეზეა. აქ პირველ რიგში [illegible] მუშებია. კიდევ დიდხანს ვერ შე[illegible] დავდენ აქ თავში რეაქციის მოციქულები. მუშები თამამად იკრიბებოდენ, იბრძოდენ, გამარჯვებით მდგომარეობისაკენ მიიწევდენ. თვით მფლობელობის აგენტები დამფრთხალნი იყვნენ. სწორედ აქ აწარმოებდა ბოლშევიკების ძლიერი ჯგუფი გაძლიერებულ მუშაობას.

ბოლოს რეაქცია აქაც იმარჯვებს; მაგრამ რევოლუციონური მუშობის ჩაკვლა, მუშათა აქტივობის განადგურება შეუძლებელი ხდება.

აი სწორედ ამ აქტივობის ცოცხალ სახეს იძლევა მწერალი პ. საყვარელიძე.

მან შესძლო მებრძოლი მუშის მნიშვნელოვანი ტიპის შექმნა. ეს არის **სანდრო „ჩალანდარი"**. სანდრო ქართველი ბოლშევიკი—მუშის, პროფესიონალური რევოლუციონერის მეტად დამაჯერებელი, ღრმა და მიმზიდველი ტიპია. სანდროები ამზადებდნენ რევოლუციას საქართველოში.

სანდრო თავს არ იზოგავს, რევოლუცია მისთვის ყველაფერია, მეტყველება მას არ სჩვევია. მან ჩინებულად იცის რევოლუციის პრაქტიკა და მუშაობს გამუდმებით, ხალისით აკეთებს დიდსა და პატარა საქმეს. ინტელიგენტური უნიათობა სძაგს სანდროს. გარეგნული კლასიური ალღო მას არასოდეს არ ატყუებს. ამიტომ სძაგს მას მენშევიკები, ვერ იტანს ის ამ რევოლუციის ვამპირებს, კრიზისში უღალატეს მათ, ებრძვის, ამჟღავნებს მათ ლაქიურ ბუნებას. შესანიშნავია სანდროს პოლემიკა მენშევიკ „ხაში-ჭამიასთან" დაუვიწყარი ეპიზოდია სანდროს კამათი [illegible] მუშათა კრებაზე ესერ დეპუტატთან. როგორი „უბრალო" (მაგრამ ულრესი სიზუსტით მიზანში მოხვედრით) სიტყვებით ამჟღავნებს სანდრო ამ ესერი-სტუდენტის ბურჟუაზიულ ბუნებას, მის მატყუარობას, [illegible].

მებრძოლ მუშას—სანდროს არ უჭირს მუშების დარაზმვა და ერთადერთი სწორი გზით წაყვანა. მწერალი უდიდესი სიყვარულით გვიხატავს სანდროს, ამ რევოლუციის „ოქროს ფონდის" ბრწყინვალე წარმომადგენელს.

სანდრო—ჩალანდარის სახე სქემატიზმის გარეშეა და მტკიცედ შევა ქართულ ლიტერატურაში.

პ. საყვარელიძემ გაცილებით მკრთალად, არასრულად მოგვცა ფერ მკრთალად, არასრულად მოგვცა პარტიულ ხელმძღვანელობის სახეები. ამ ხაზით ავტორის ფიგურები მკრთალია, ტიპებს ვერ იყალიბებს. პეტრეს სახე მოხაზულია. ფეტის-მეტად ძუნწად. ილიკოც მოუხელთავად ზოგადი დამახასიათებელი დეტალებისა—სქემატიურია. პარტიზანოვიჩის, პედანტის სიკო ვერ არის დამაჯერებელი სისრულით მოხაზული.

პ. საყვარელიძე საერთოდ [illegible] არალეგალური მუშაობის ხასიათს, მის კონკრეტულ სახეებს. ეს დიდ ღირსებად ითვლება „დაფანტული ფურცლების". პ. საყვარელიძის შემოქმედება ამჟღავნებს დაკვირვების დიდ უნარს. ის აუცილებელი თვისებაა რეალისტ-შემოქმედის. პ. საყვარელიძე მკვეთრ სახეებს იძლევა იმ ძალებისა, რომელიც არ მიდიოდენ რევოლუციის დიდ გზაზე, არამედ სხვადასხვა, ხშირად ანარქისტულ ბილიკებს მიჰყვებოდენ. ამ მხრივ შესანიშნავადაა მოცემული ოტია და მისი წითელი რაზმი. ოტიას ანარქისტულ-გლეხური მეამბოხეობა [illegible] დაჰკარგა. მას შეეძლო და კიდევაც აკეთებს რევოლუციისათვის სასარგებლო საქმეებს. მაგრამ როდესაც მასში ანარქისტული საწყისები ბატონდებიან, როდესაც მას კლასიური გამობრძმედილობა ღალატობს, მის განცალკევებულ ბრძოლას ზიანი მოაქვს რევოლუციისათვის.

თითქმის ამავე ხაზით მიდის, მაგრამ დიდი თავისებურების მატარებელია ცაცა.

ცაცა რევოლუციის რომანტიკოსია. მას თვითმიზნური თავგანწირვა უფრო იტაცებს, ვიდრე ფხიზელი, მეტი სარგებლობის მომტანი მუშაობა. ის ხშირად მიჰყვება წვრილბურჟუაზიულ ანარქისტულ გზას, რასაც რევოლუციისათვის ზარალის მეტი არაფერი მოაქვს.

რევოლუციის ამჟამა მოღალატეებს—მენშევიკებს და ყველა სხვა ჯურის ნაციონალისტებს მწერალი დამახასიათებელი, გამანადგურებელი შტრიხებით იძლევა. მართალია, ამ ხაზით პ. საყვარელიძე მცირერიცხოვან დეტალებს მიმართავს, მხოლოდ ცალკეულ ეპიზოდებს იძლევა, მაგრამ მაინც ახერხებს გამოხატოს მათი გამცემლური ბუნება, საქმიანობა და დეზერტირობა ნამდვილ რევოლუციონური ბრძოლისაგან.

ამასთან [illegible] რევოლუციის საქმესთან შორეულად მყოფი ინტელიგენტების, პოლიტიკური სპეკულიანტების ტიპები. რევოლუციის ტალღით აზვირთებულ [illegible] მათ უმწიკვლო პარტიულობასაც მოაქვთ თავი. მათ შორის პ. საყვარელიძის ყველაზე მეტი სიღრმით, სიმახვილით და ფრიად ტიპიური დამაჯერებელი ფერებით მოცემული აქვს ზარნაშოს სახე. ზარნაშო პოლიტიკური სპეკულიანტია, ის ყოველთვის გამარჯვებულთა მხარეზეა. [illegible] რევოლუციონერობასაც [illegible], [illegible] „[illegible] არ ისვრის", საქმეს გაურბის.

ზარნაშოს ტიპის სინამდვილიდან ასეთი მკვეთრი ამოღება მოწმობს

ლაგოდეხის რაიონმა საუკეთესოდ მოკრიფა და ჩააბარა თამბაქო.

ლაგოდეხის რაიონში ცამულ წელს ფართოდ გაშალა თამბაქოს მოკრეფისა და ჩაბარების კამპანია.

სურათზე: გამშრალი თამბაქოს ჩამოხსნა ხარაჩოებიდან.

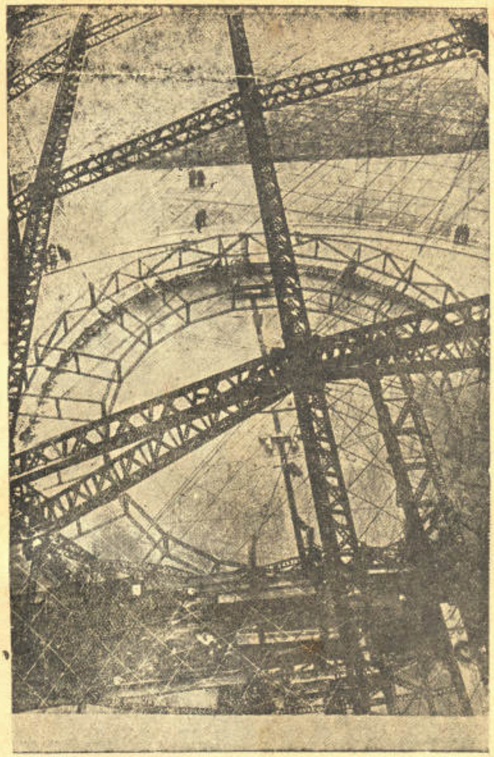

უდიდესი ცეპელინის „ლ.—129" მშენებლობა

სურათზე: გერმანიაში ამჟამად შენდება უდიდესი ცეპელინი, ქვემოდ რგოლების მონტაჟი.

მწერლის მხატვრულ ალღოს, მის დაკვირვების უნარს.

პ. საყვარელიძე იძლევა ბნელი ძალების, გამცემ-ჯაშუშთა ტიპების მთელ გალერეას. ირაკლი, ტიტიკო, თინა, სარქელა, ფიდია — ეს ყველა გამცემებია, ჯაშუშებია. ნაძირალები, რომლებიც ვაჭრობენ რევოლუციონერთა სისხლით, მონურად ემსახურებიან ჟანდარმერიას. პ. საყვარელიძემ უხვად გადაშალა ჯაშუშთა შემაძრწუნებელი საქმიანობა. ამრიგად მწერალი ცდილობს ყოველმხრივ კვალდაკვალ მიჰყვეს და აღადგინოს რეაქციის წლების საშინელი სახე, მისი გამანადგურებელი გავლენა იმდროინდელ საზოგადოებრიობაზე, რევოლუციის ძალთა მოკრება და ბრძოლის გაგრძელება ახალ პირობებში.

„დაფანტული ფურცლები" მნიშვნელოვანი მხატვრული სიძლიერით და ბოლშევიკური იდეურობით აღწევს ამ მიზანს.

„დაფანტულ ფურცლებს" ამ ძირითად ღირსებებთან ერთად სუსტი მხარეებიც საკმაოდ ახასიათებს. მასში ბევრია პერსონაჟები, [illegible] ერევა მათ რიცხვს. ბევრი მათგანი არ არის დასრულებული, გაშლილი, აქა-იქ რომანს ეტყობა ეპიზოდების შეუკავშირებლობა, ბევრია ჩართული ამბები, რაც არღვევს ნაწარმოების მხატვრულ მთლიანობას, ასუსტებს მის ზემოქმედებას.

„დაფანტული ფურცლებით" პ. საყვარელიძემ დაამტკიცა, რომ ის საინტერესო და თვალსაჩინო ფიგურაა ქართულ მწერლობაში.

მას ზედმიწევნითი ცოდნით მოაქვს დიდი მასალა ახლო რევოლუციონერი წარსულიდან. თამამად შეიძლება ითქვას, რომ ქართულ მწერლობაში იშვიათია ამ მასალის ასეთი მცოდნე და ასეთივე გადმომცემი და კონკრეტულად ჩამომყალიბებელი.

პ. საყვარელიძე თავისუფლად მოგვითხრობს და თავისუფლად ანაწილებს ფერებს, ტიპებს, ეპიზოდებს. მას დიდი სიტყვიერი მარაგი აქვს, რაც მას უადვილებს ადამიანთა მასალის შესანიშნავ ცოდნასთან ერთად, მრავალ ტიპების ჩამოყალიბებას.

ამ დიდი ღირსებით პ. საყვარელიძე განსაკუთრებულ და თვალსაჩინო ადგილს იჭერს ქართულ მწერლობაში.

ამიტომ დიდი ყურადღება უნდა მივაქციოთ პ. საყვარელიძის ღირსებათა მეორე მხარეს. მწერალი განიცდის მასალის სიუხვეს და იმის მაგიერ, რომ მას მხატვრული კალაპოტი გამოუნახოს, აწარმოოს აუცილებელი შერჩევა მეტი განზოგადება და ტიპიზაცია მოიმარჯვოს, ის ზოგჯერ უმცირესი წინააღმდეგობის გზით მიდის. ის მოგვითხრობს ყველაფერს. ამბავი ამბავშია ჩაქსოვილი, მოთხრობა მოთხრობაში, მრავალია იაწყვეტები, ეპიზოდები. მწერალი ჩქარობს ყოველი წვრილმანის ნაწარმოებში შეტანას. შედეგი: ირღვევა მხატვრული მთლიანობა, მეტულობს ბევრი მასალა, შემოდის მრავალი ახალი მომქმედი პირი და რჩება დაუსრულებელი, სუსტდება ამბავთა შორის კავშირი, იზრდება თავგადასავლური ელემენტები.

განსაკუთრებულ ყურადღებას ითხოვს პ. საყვარელიძის ლექსიკონი, სიტყვიერი მარაგი, მხატვრული ყალიბი. ზოგადად ზემოდნათქვამი განსაზღვრავს პ. საყვარელიძის სტილს.

პ. საყვარელიძე თავისუფლად სწერს, მას არასოდეს არ აკლდება სიტყვის მარაგი, მაგრამ ამ დიდ მასალას, ამ სიტყვიერ ზღვას სჭირდება მეტი დამუშავება, მეტი შალაშინი, მწერალს მდიდარი მარაგი აქვს და ის მომჭირნედ არ ეპყრობა მას. ხშირად არ აქცევს ყურადღებას დიდი მნიშვნელობის მქონე „წვრილმანებს", არ ცხრილავს, არ სწონის და შეუბრალებლად არ კვეცს ზედმეტ ადგილებს, განმეორებებს. ამიტომაა ხშირი სტილისტური ლაპსუსები.

ავიღოთ მხოლოდ ერთი მაგალითი:

„ჩხრეკენ ყველას. პირწმინდათ. უწინ შეიძლებოდა ტრამვაით წასვლა. ტრამვაით წასულიყავი, ჩხრეკას გადარჩებოდი. ახლა ტრამვაიც ველარ შველის ადამიანს.

აჩერებენ, მგზავრებს გადმოსხამენ და ჩხრეკენ.

ჩხრეკენ ყველას, დიდს, პატარას, ქალს, კაცს.

ყველას ჩხრეკენ".

(„დაფანტულ ფურცლები" 21 გვ.)

მწერალს უნდა ხაზი გაუსვას ყველას ჩხრეკის მომენტს, მაგრამ ვერ ამჩნევს, რომ ამის მიღწევა არ შეიძლება ამ სიტყვის მრავალჯერ განმეორებით და წაღმაუკუღმა ტრიალით.

მხატვრული ალღოს გამახვილება, მეტი სტილისტური სიმკაცრე, მეტი მომჭირნეობა აუცილებელია „დაფამტული ფურცლების" ავტორისათვის.

არ არის ცუდი, როდესაც პ. საყვარელიძეს თამამად და უხვად შემოაქვს იმერული, კუთხური სახეები, და სიტყვები. ეს სითამამე ყოველი მწერლისათვის აუცილებელია. ეს ამდიდრებს ენას. ამ მხრივ საყვარელიძე განსაკუთრებულად უხვია, მაგრამ ამ საქმეშიაც, სითამამესთან ერთად სიფრთხილეა საჭირო. ყველა კუთხურ სიტყვას სჭირდება შეფასება, კონტროლი, შერჩევა. აშკარა პროვინციალიზმი და მახინჯი კუთხური გამოთქმა უკუგდებულ უნდა იქნას. პ. საყვარელიძის მრავალ გამართლებულ, უეჭველად ღირსეულ სიტყვის შემოტანასთან ერთად კონტრაბანდად ეპარება მახინჯი, სიტყვის ბუშებიც. მეტი გაცხრილვისა და მეტი დამუშავების დროს ეს ასე არ მოხდება.

ჩვენ ვალდებულები ვართ დიდი მოთხოვნილებები წავუყენოთ პ. საყვარელიძეს, იმიტომ რომ ის მწერალი შემოქმედია, დიდი მასალის მქონე, მისი მხატვრული განსხეულების უნარის მფლობი და იდეურად ძლიერი.

პ. საყვარელიძე ცოცხალ კონკრეტულ სახეებში, მრავალ ტიპებში, ეპიზოდებში და მთლიანად რევოლუციონურ ეპოპეაში მოაქვს ახლო ისტორიული სინამდვილე, ისტორიული სიმართლე.

თავისი ისტორიული რომანებით ის ამდიდრებს ქართულ პროლეტარულ და საბჭოთა მწერლობას.

პ. საყვარელიძემ მნიშვნელოვანი ადგილი დაიკავა ქართულ ლიტერატურაში, რომელსაც ის დაუღალავი მუშაობით ამტკიცებს. მისი საინტერესო შემოქმედებითი ფიგურა მეტ ყურადღებას ითხოვს ლიტერატურული საზოგადოებრიობისა და მარქსისტული კრიტიკისაგან.

მენდელეევი

დაბადებიდან 100 წლის შესრულების გამო

ქ. ჯავრიშვილი

თებერვლის 9-ს შესრულდა 100 წელი დიდი რუს ქიმიკოსის დიმიტრი ივანეს-ძე მენდელეევის დაბადებიდან. სახე მენდელეევის, როგორც უდიდესი რუსის მეცნიერისა, როგორც პერიოდულობის კანონის შემქმნელისა, ფიზიკოსისა, ქიმიკოსის და მრეწველობის თეორეტიკოსისა — ერთ-ერთი იმ სახეთაგანია — რომელსაც გვერდს ვერ აუვლის ვერც ერთი ისტორიკოსი, მე-19 საუკუნის რუსული მეცნიერებისა და საზოგადოებრიობის შესწავლის დროს.

წარსული საუკუნის რუსეთის მოღვაწეებში — სამი სახე იქცევს უნებლიეთ ჩვენ ყურადღებას. სახე სამი მოაზროვნისა — **ლევ ტოლსტოი, კრაპოტკინი და მენდელეევი.** სამივე ამ ადამიანს აკავშირებს ბევრ რამესთან ერთად — გარეგნულად — ერთი საერთო ნიშანი: ტოლსტოი, რომელმაც შექმნა მსოფლიო მნიშვნელობის მხატვრული ნაწარმოები — დამარცხდა თავის ეთიკურ - რელიგიურ და ფილოსოფიურ აზრების გაუმართლებლობით; კრაპოტკინმა განვლო გრძელი და საპატიო გზა რევოლუციონერისა, მაგრამ ვერა ჰპოვა თავის ძალა პროლეტარულ რევოლუციის კანონების გაგებისათვის — სწორედ ასევე მენდელეევმა, რომელმაც შექმნა უდიდესი განძი ბუნებისმეტყველებისა — ბოლომდე ვერ გაიგნო გზა საზოგადოებრივ - პოლიტიკურ საკითხების გაგებისათვის.

თავისი განსაკუთრებით მრავალფეროვანი და ნაყოფიერი მოღვაწეობა მენდელეევმა დაიწყო ჯერ კიდევ სტუდენტობის ხანაში, როდესაც დასწერა თავისი პირველი ნაშრომი — „ფინლანდიის ორთიტებისა და პიროქსინების ანალიზის შესახებ". მას აქეთ არ დარჩენილა დარგი ბუნებისმეტყველებისა, რომელსაც არ შეხებოდეს დიდი მეცნიერის აზრი, რომელშიაც მას რაიმე **ღვაწლი არ მიუძღოდეს.**

განსაკუთრებით ნაყოფიერი შეიქნა მისი მუშაობა ქიმიის, ფიზიკის, ფიზიკური ქიმიის, მეტეოროლოგიის და მრეწველობის საკითხებში — შეიძლება ითქვას, რომ ამ მეცნიერებათა შემდგომი განვითარება მენდელეევით წარიმართებოდა სულ სხვა გზით, მენდელეევმა თავისი უშუალო მუშაობით და განსაკუთრებით კი პერიოდულობის კანონის აღმოჩენით, დაასწრა ეს განვითარება.

მენდელეევმა ერთი საერთო ცხრილამდე დაიყვანა ყველა არსებული (მის დროს აღმოჩენილი) ქიმიური ელემენტები. მან მოგვცა ერთი — საერთო გეგმა პერიოდულობისა და ამით გაითვალისწინა ის საერთო გეგმა მატერიის ერთიანობისა, რომლის დამტკიცებისათვის მიისწრაფვის მეცნიერება.

პერიოდულობის კანონის აღმოჩენამ — უთამაშა ბიძგის როლი მთელ მსოფლიო სამეცნიერო აზროვნებისათვის. გამოძებნილ იქნა ახალი მიზნები და აზრი სხვადასხვა ნივთიერებათა შედგენილობისა და თვისებების ზუსტ შესწავლისა;

პერიოდულობის იდეამ გამოყენება ჰპოვა ყოველგვარ მოვლენათა შესწავლის დროს.

პერიოდულობის კანონის აღმოჩენაში — გამოიხატა ის ძლიერი შემოქმედებითი ძალა, რომელიც შეადგენდა მენდელეევის გენიალობას. მენდელეევამდე მრავალი ცდილობდა ჩამოეყალიბებინა ერთ მწყობრ, თანმიმდევარ რიგათ განზოგადოებული ქიმიური ელემენტები, ეპოვნა მათ შორის საერთო თვისებები, მაგრამ მხო-

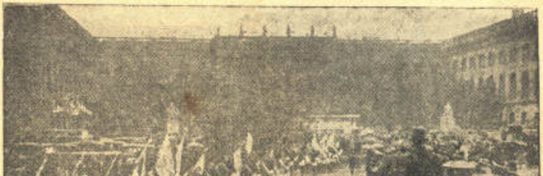

მორიგი სპექტაკლი მესამე იმპერიაში

ფაშისტური ახალი ალლუმის საბაბად გამოიყენეს 63 წ. თავი გერმანიის იმპერიის დაარსებიდან.

სურათზე: კორპორაციის ფორმაში გამოწყობილი ფაშისტური სტუდენტების სვლა.

ლოდ. მენდელეევმა შესძლო ამ ბრწყინვალე-თანამიმდევრულ და საფუძვლიან გამართლე-ბულ ტაბულის შექმნა, ამ საერთო „კანო-ნის გამოყვანა — რომელსაც დღეს „ქიმი-ურ ელემენტთა პერიოდული სისტემის" უწოდებენ. ამასთანავე მან წინდაწინვე გა-ითვალისწინა ის ხარვეზები, რომლებშიაც შემდეგში უნდა ჩამჯდარიყვნენ ჯერ [illegible] ელემენტები, რომელთა თვისებები მენდელეევის მიერ იქნა წინასწარ გათვალისწინებული.

ამ ტაბულაში გამოიხატა მენდელეევის [illegible] მარტო [illegible] ატომური წონების [illegible] ამ [illegible] — [illegible] და [illegible].

აპრილში 1870 წელს, [illegible] მენდელეევმა [illegible] ჩამოაყა-ლიბა თავისი კანონი [illegible] ქიმიის [illegible].

60 წელზე მეტია, რაც [illegible] ამ კანონს და [illegible] ამ კანონის [illegible] 60 ელემენ-ტი [illegible], მისი სიკვდილის დროს კი — 72 — დღეს უკვე ცნობილია 90 და ამათ-გან თითქმის ყველა ადგილი მენდელეე-ვის ტაბულისა დღეს შევსებულია.

მარქსიზმის საფუძვლებიდან [illegible] ენგელსი [illegible] კანონს [illegible] „[illegible] კანონს [illegible] მარტო [illegible] სხვადასხვათვის, [illegible] თვით [illegible] ელემენტებისათვის[illegible]".

შეიძლება ითქვას, რომ მენდელეევმა [illegible] ქიმიისათვის ის, რაც [illegible] ბუნების მეცნიერებისათვის ჩარლზ დარვინმა.

33 წლისამ მენდელეევმა მიიღო პრო-ფესორის [illegible] კათედრა პეტერბურგის უნივერსიტეტში, სადაც მან [illegible] სტუდენტთა წარმო-მადგენლები რუსული მეცნიერებისა.

მენდელეევისავე ინიციატივით 1868 წელს ჩამოყალიბდა პირველი რუსული ფიზიკურ-ქიმიური საზოგადოება.

მენდელეევის ლექციები მუდამ [illegible] სტუდენტობას იზიდავდა — სტუდენტობას უყვარდა იგი.

1890 წლის მარტში, სტუდენტობა [illegible] მენდელეევმა იკისრა, სტუ-დენტთა [illegible] გადაცემა განათლების მინისტრ[illegible] [illegible]. მაგრამ [illegible] — [illegible] „[illegible]" და მენდელეევი იძულებული იყო დაეტოვებინა თავისი სა-[illegible] უნივერსიტეტი.

1905 წელს მენდელეევი [illegible] „[illegible]" [illegible] — [illegible].

[illegible] მენდელეევის [illegible] ჩაებოდა [illegible].

ქვეყნის [illegible] მენდელეევმა [illegible] უცხოეთში.

77 წლის მენდელეევი [illegible] პოლიტ-[illegible] სახელმწიფო [illegible] — [illegible] და [illegible].

მენდელეევის შრომებს და საერთოდ [illegible] მის მიერ შექმნილს [illegible] დიდი მნიშვნელობა აქვს.

[illegible] მის [illegible] და ქიმი-ურ მიღწევებთან დღეს კლასიკური[illegible] მენდელეევის სახელთან და-[illegible] მეცნიერების [illegible].

მაღარო „ნელსონი" ძმათა სასაფ-ლაოდ გადაიქცა

ჩრდილო ინგლისში ქვანახშირის მაღარო-ებში („ნელსონი") [illegible] აფეთქება, რომელიც მოულოდნელად და-ანგრია გვირაბები და მაღაროები. მიწის ქვეშ მოჰყვა 143 მუშა.

სიკვდილის შემდეგ მის დარჩა 195 ნაშრომი, აქედან ფიზიკისა და გეო-ფიზიკის დარგში—55, ფიზიკურ ქიმიაში და ქიმიაში—60, ტექნიკისა და მრეწველო-ბაში—47, ეკონომიკისა და საზოგადოებრივ საკითხებში—24.

მიუხედავად იმისა, რომ მენდელეევს [illegible] დიდის მეცნიერის და მკვლევა-რის სახელი [illegible] მოხვეჭილი და [illegible] [illegible] „მენდელეევი მე ერთი [illegible]"—[illegible] იმპერიის [illegible] მთავ-რობას არ [illegible] მისი [illegible] და პოლიტიკური [illegible], მეფის მთავ-რობა [illegible] თავის [illegible] — [illegible], მაგრამ გასაქანი არ [illegible] — მეფის [illegible] [illegible] საზოგადოებ-რივ [illegible].

[illegible] მეცნიერთან [illegible] — გამონაკლისად [illegible] თვით ის ფაქტი, რომ მენდელეევს მაინც მისცა [illegible] თავისი [illegible]. [illegible] მენდელეევის დაბადების ასი წლის [illegible]—საბჭოთა მეცნიერება, საბ-ჭოთა საზოგადოებრიობა [illegible] დიდი მეცნიერის სახელს, [illegible] თავის მიღწევებს მეცნიე-რების დარგში.

ამ შემთხვევაში, ლენინგრადში [illegible] მენდელეევის სახელობის [illegible]. იქ [illegible] მარტო მენდელეევზე — არამედ [illegible] შესახებ [illegible] წიგნები [illegible] მისი [illegible] და [illegible] მოეწყობა.

6—7 იანვარს სისხლისმღვრელი შეტაკებები მოხდა საფრანგეთში

სურათზე: დემონსტრანტების შეტაკება პოლიციელებთან „[illegible]"-ს ბოლვარზე. ცხენოსან პოლიციელებს ქვებს ესვრიან.

[illegible] ბიბლიოთეკა

„ოტელო" კ. მარჯანიშვილის თეატრში

ეროვნული ბიბლიოთეკა

დადგმა—კ. მარჯანიშვილის,
თანამდგმელი—ნ. გოძიაშვილი,
მხატვარი—პ ოცხელი.

ე. ასტვაცატუროვი.

გასული წლის თეატრალურ სეზონში მარჯანიშვილის თეატრმა დადგა ვილიამ შექსპირის პიესა — „ოტელო". „ოტელო" წარმოადგენს კლასიკური მემკვიდრეობის ერთ-ერთ ისეთ საუკეთესო ნიმუშს, რომელიც აძლევს თეატრს მხატვრული ერუდიციისა და შემოქმედებითი უნარის გამომჟღავნების - გაშლის უდიდეს შესაძლებლობას. ყოველ თეატრისათვის დიდი კლასიკოსების ნიმუშების დადგმას ორი დანიშნულება აქვს: პირველი — გადმოცემის იმ ეპოქას და ეპოქის სოციალ-პოლიტიკურ მოვლენებს და ტიპებს, რომელნიც იძლევა მწერალი თავის ნაწარმოებში; მეორე — გამოამჟღავნოს და დაამტკიცოს კლასიკოსებზე მუშაობის უნარი, რაც ძლიერ რთულია. ამ უკანასკნელი დანიშნულების განხორციელება დამოკიდებულია იმაზე, თუ რამდენად შეძლო თეატრმა, წარსული ეპოქის ტრაგედია — თანადროულობის იმ თვალსაზრისით, რომელსაც უყენებს თეატრს დიდი მარქსისტული კრიტიკა, თეატრალური შემოქმედების ფალით სასტიკად შეებრძოლოს კლასიკოსების დადგმის ისტორიულად განმტკიცებულ შაბლონს, და თეატრალური კულტურის განვითარება აიყვანოს ახალ ხარისხობრივ საფეხურზე, ამ მხრივ გვაინტერესებს ჩვენ კლასიკოსის ყოველი ახალი დადგმა.

ჩვენ გვინდა შევეხოთ მხოლოდ იმას, თუ რა შეიტანა თეატრმა ახალი გასული წლის დადგმაში და რა ხასიათის ატარებს ეს „სიახლე"?

შეიძლება ითქვას, რომ „ოტელო"-ს მიმდინარე დადგმაში ახალი არაფერი არ არის გარდა დეკორატიული გაფორმებისა. მიზანსცენები და ტიპების ტრაქტოვკა, რაც ჩვენის აზრით, მთავარია სპექტაკლში, იგ[illegible]ვეა, როგორიც იყო გასული წლის დ[illegible]ში, თანადამდგმელის შეუცვლელი მხ[illegible] [illegible]დეკორაციები და როლები ზოგიერთ[illegible] [illegible]ის. ეს მომენტები ერთის შეხე[illegible] [illegible] არ საჭიროებენ „ოტელოს" [illegible]დადგმის სპეციალურ განხილვას [illegible]რით დეკორატიული გა[illegible] პრინციპიული ხასიათ[illegible] [illegible] მოკლედ მაინც არ

[illegible] კოტე მარჯა[illegible] [illegible]რალური მე[illegible] [illegible]ტრალდეკორაციე[illegible] [illegible]მა, ეურ მთავარ[illegible] [illegible]შემოქმედების ერ[illegible] [illegible]ემა", მან მოგვცა [illegible] [illegible]ართობა და სტილი[illegible] [illegible]ადგმა და შეიტანა [illegible] თეატრალურ ხელოვ[illegible] მთავარი მარჯანი[illegible] შემოქმედებაში, — [illegible]ილის და განვითარების [illegible]ტრმა,—ეს არის ხელოვ[illegible] [illegible]ელი ელემენტის გამო[illegible] [illegible]ცენის განთავისუფლება [illegible] დეტვირთვისაგან და [illegible]ვა სპექტაკლის ცენტრა[illegible] [illegible]ეს მთავარი მომენტები [illegible]ანიშვილის სხვა რეჟისო[illegible] [illegible]ილის თეატრის სხვა თუ[illegible] [illegible] ერთად მარჯანიშვილის [illegible] ყველაზე უფრო არ-

განიულად შეცა ხარისხობრივად მაღალ პროლეტარულ თეატრალურ კულტურაში. ამიტომ, მარჯანიშვილის სახ. თეატრის კოლექტივმა უნდა იმუშაოს იმისათვის, რომ გააღრმაოს და განავითაროს ის, რაც დადებითი და მისაღებია მასწავლებლის შემოქმედებაში.

უბრალოება და მსახიობის როლის ამაღლება თეატრში, — აი რას უნდა მიექცეს ყურადღება დღეს თეატრალურ მუშაობაში, და ამისათვის ყველაზე მეტი კ. მარჯანიშვილმა გააკეთა. მაგრამ, გადაჭრით უნდა ითქვას, რომ მასწავლებლის მუშაობის პრინციპები ჯერ კიდევ არა აქვს მთლიანად შეთვისებული მარჯანიშვილის თეატრის კოლექტივს, ის მუშაობს ისე, როგორც მუშაობს ბევრი სხვ თეატრი და არ აქცევს მათანადო ყურადღებას იმ დადებითი მხარეების გაღრმავებას, და პრინციპიალურ სრულყოფილებას, რომელიც ახასიათებდა მარჯანიშვილის მუშაობას.

ამის ნიმუშს იძლევა „ოტელოს" ახალი დადგმა. რით არის შესანიშნავი ეს დადგმა? როგორც აღვნიშნეთ, სპექტაკლში ახალი მხოლოდ დეკორატიული გაფორმებაა, და ამიტომ ამაზე გვინდა შევაჩეროთ მკითხველის ყურადღება. „ოტელოს" ახალი დეკორატიული გაფორმება მნიშვნელოვანია იმით, რომ მხატვარმა პ. ოცხელმა გამოამჟღავნა თავისი მაღალი სასცენო კულტურა, სცენის საინტერესო გაფორმებით გააფართოვა და დაიპყრო მაყურებლის ხედვითი ჰორიზონტი, გაზარდა სპექტაკლისადმი ინტერესი და ამავე ზოგიერთა ნაკლებად მიუჩქმალავი მიზანსცენისაგან შექმნილი ხარვეზი; მაგრამ, გაფორმების მთავარი ნაკლი ის არის, რომ იგი თავისი სტილით ეწინააღმდეგება განმტკიცებულ მარჯანიშვილის ინტერპრეტაციას. აქ არ სჩანს მარჯანიშვილისებური ღრმად მოფიქრებული და განზომილი ხაზები, უბრალოდ, მაგრამ ძლიერად გაკეთებული დეკორაციები, რომლებიც განსაკუთრებულ პირობებს უქმნიდა მსახიობს ხაზი გაესვა თავისი როლისათვის, მკვეთრად ჩამოეყალიბებინა ამა თუ იმ ეპოქის ტიპი და მოეხდინა ძლიერი ემოციური ზეგავლენა მაყურებელზე. რატომღაც ეს გარემოება მხედველობიდან გაუშვა თანადამდგმელმა და ამით შექმნა ერთგვარად გადატვირთული სპექტაკლი, ძველ მიზანსცენებს და ტიპების ძველ ტრაქტოვკას მექანიკურად მიუყენა ახალი, არა ხიმეტრიული დეკორაციები და მთავარი ცენტრი აქტიორიდან საგნებზე გადაიტანა. აქ თეატრმა მიმართა იმ გზას, რომელსაც ყველაზე მეტად უარყოფდა მარჯანიშვილი.

ყველაზე ადვილი დეკორაციებით ცოცხლდება ლიორობაა. კარგი მხატვრის გვერდით ყველა რეჟისორს, განსაკუთრებით „ნიჭიერს", შეუძლიან „გაიმარჯვოს" ამ მეთოდით მაყურებელზე. ასეთ შემთხვევაში თეატრში ცენტრალურ ადგილს იკავებს მხატვარი და დანარჩენი ელემენტები ხდებიან დამატებად იმისათვის, რომ მხატვრის შემოქმედება რაც შეიძლება მეტი ძლიერებით დაინახოს მაყურებელმა. მაშინ, როდესაც წინააღმდეგ — მხატვრობა თეატრში უნდა წარმოადგენდეს დამხმარე ელემენტს, აქტიორისათვის, მიზანსცენებისათვის და სხვა. ჩვენ თეატრებში მხატვარმა დაჩრდილა რეჟისორი და აქტიორი, გაიხადა ისინი თავის თანამშრომლებად. ამ საშიშროების განსაკუთრებული ინტუიციებით აცნობდა თავს კოტე მარჯანიშვილი და გაუკაცრავად გზებით ქმნიდა იგი მხატვრულად და ემოციურად ძლიერ სპექტაკლებს. ამის დასამტკიცებლად ჩვენ შეგვიძლია მივუთითოთ მარჯანიშვილის მიერ კლასიკურად დადგმულ „ურიელ აკოსტა"-ზე, ნაპოლეონზე „როგორ"-ზე და სხვ. ეს დადგმები სრულიად თავისუფალია ზედმეტი ნივთებით, შემზარავი და არა მიზნობრივი დეკორაციებით. მარჯანიშვილი ცდილობდა სოციალური მოვლენები გადმოეცა არა დეკორაციების საშუალებით, რაც მეტად პრიმიტიული და უპერსპექტივო ხერხია, არამედ უშუალოდ ტიპებით. ტიპები, რომელსაც ქმნიდა მარჯანიშვილი, განსაკუთრებულ სიღრმეებში იყვნენ სპექტაკლის მთელი მსვლელობის პერიოდში და დაძაბულ მდგომარეობაში აყენებდნენ მაყურებლის ყურადღებას, უშუალოდ მოქმედებდა ამ უკანასკნელზე.

მარჯანიშვილი სასტიკად ებრძოდა ნივთებით და დეკორაციებით, ფორმალიზმით, რაც ბევრს ცუდად იცის და ამ ლტოლვის ადამიანებში გავრცელებისა. ეს ყველაზე რთული გზაა და მას უყვარდა. სწორედ სიძნელეების გზით სიარული, მას ხაზგასმით სძულდა გატკეპნილი ბილიკებით სვლა, რასაც ხშირად მივმართავთ ჩვენს პრაქტიკაში. ამ დადებით თვისებას რამოდენიმე რეფორმატორული, თან ახლდა წვრილმანებისადმი ლტოლვა რადიკალიზმი, და „უმიზნო" ესტეტიზმით გატაცება, რაც ხშირად ზოგიერთ სპექტაკლს ახვამდა ცუდი თვისებით შედეგს, მაგრამ ბრძოლა ამ უარყოფით მხარეებთან და დადებითი მომენტების გაღრმავება, განვითარება, მარჯანიშვილის თეატრის უპირველესი ამოცანა უნდა იყოს. მარჯანიშვილის თეატრმა ღრმად უნდა დაამუშაოს თავისი მასწავლებლის შემოქმედების „პრინციპები" და აირჩიოს მისი მხატვრული ტრადიციებისათვის. ამ მხრივ დიდი სიძნელეები და საშიშროებები ეჩრება. ამას მოწმობს „ოტელოს" ახალი დადგმა. მაყურებელი ფიქრობდა, რომ ახალ დადგმაში ის ნახავდა მარჯანიშვილისებურ უბრალოებას, მაგრამ, მაღალ მხატვრულ ხარისხს, მაყურებელი ელოდა ძველი უბრალო დეკორაციების ნაცვლად ნახავდა ხელოვნებისათვის რთულს, მაგრამ, თვალისათვის „უბრალო" დეკორაციებს. ყველაფერის ამტანში კრიტიკოსი ეს მოლოდინი ვერ გაამართლა.

მხატვარმა აუცილებლად დიდი ყურადღება მიიპყრო, მაგრამ, ჩვენ გვინდა, რომ მხატვრის გამარჯვება გამოწვეული იყოს თეატრის მხატვრული პრინციპის სავრცელ გამარჯვებით, ამაზე უნდა დაფიქრდეს მარჯანიშვილის თეატრის აუცილებლივ დიდი შემოქმედებითი უნარის მქონე და პერსპექტივებიანი კოლექტივი.

მიუხედავად აღნიშნული დეფექტებისა, „ოტელოს" ახალი დადგმა მოწმობს იმას, რომ ხწირი მხატვრული ხელმძღვანელობით თეატრს აქვს ყოველგვარი შესაძლებლობა გაამართლოს თავისი მასწავლებლის სახელი.

ფასი 80 კაპ.

ტირაჟი 2500 სტამბა „კომუნისტი“, კიროვის ქ. 68.